THE LEGENDS JOURNAL OF EUROPEAN HISTORY STUDIES(LJEHS)

Issue / Sayı: 2 Year / Yıl: 2021

Article Type / Makale Türü: Araştırma Makalesi / Research Article

Doi: <http://dx.doi.org/10.29228/legends.52136>

Submitted / Geliş Tarihi: 19/07/2021

Accepted / Kabul tarihi: 11/09/2021

Reference / Atıf Bilgisi: Usta, Aydın; “İkinci Krallık (Akka) Döneminin Asıl Mimarı Konrad De Montferrat (Ö.1192)”, *The Legends Journal of European History Studies*, S. 2, 2021, ss.1-22.

İKİNCİ KRALLIK (AKKA) DÖNEMİNİN ASIL MİMARİ KONRAD DE MONTFERRAT (ö.1192)

Aydın USTA *

Öz

2 Ekim 1187 tarihinde Kudüs'ün, Müslümanlar tarafından geri alınmasını müteakip yapılan Haçlı Seferi çağrısına imparator ve kralların dışında birçok farklı kimlikten insanlar da katılmışlardı. Mamefih Sultan Salâhaddîn'in, Hittin'de kazandığı zaferin sonrasında Haçlıların elinde kalan yerleşimlere karşı başlattığı fetih hareketi Avrupa'dan yola çıkanların bölgeye ulaşmasından önce başarıyla nihayete erecekmiş gibi görünüyordu. Fakat o sıralarda İstanbul'dan (Konstantinopolis) hareketle Suriye sahillerine ulaşan bir İtalyan gemisinin içinde yer alan Konrad de Montferrat, Sûr şehrinin idaresini üstlenerek Sultan'ın sözü edilen fetih hareketini sekteye uğratmıştır. Bu ise Haçlılar için en gerekli şey olan zamanın kazanılmasını sağlamıştır. Nitekim sonrasında Guy de Lusignan'ın başlattığı ve gelen yardımların da etkisiyle Akkâ kuşatmasının başarıyla neticelendirilmiş ve böylece bölgede yüz yıl kadar sürecek ikinci krallık döneminin de temelleri atılmıştır.

Bu makalede Kudüs Haçlı Krallığı'nın Akkâ merkez olmak üzere devam edecek ikinci döneminin asıl mimarı durumundaki Konrad de Montferrat'ın hayatı; İtalya, Bizans'ın başkenti İstanbul ve akabinde Ortadoğu'daki Müslüman-Haçlı mücadelelerindeki rolü ele alınmaya çalışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Konrad de Montferrat, Salâhaddîn Eyyûbî, Arslan Yürekli Richard, Sûr, Akkâ.

THE PRIMARY ARCHITECT OF THE SECOND KINGDOM (ACRE) PERIOD KONRAD DE MONTFERRAT (ö.1192)

Abstract

Besides the emperor and kings, people of many different identities participated in the crusade that followed the recapture of Jerusalem by the Muslims on 2 October 1187. However after Saladin's victory at Hittin, the conquest movement launched against the settlements left in the hands of the Crusaders seemed to be successful before those who set out from Europe reached the region. But at that time, Conrad of Montferrat, who was aboard an Italian ship that arrived on the Syrian coast from Istanbul, took over the city of Tyre, disrupting the Sultan's promised conquest movement. This allowed time to be gained, which was the most necessary thing for the Crusaders. As a matter of fact, the siege of Acre was successfully concluded with the help of Guy of Lusignan and thus the foundations of the Second Kingdom Period, which would last for about a hundred years, were laid in the region.

* Prof. Dr., Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Tarih Bölümü, aydinusta@gmail.com. ORCID: 0000-0002-6639-5880.

In this article, the life of Conrad of Montferrat, the main architect of the second period of the Crusader Kingdom of Jerusalem, which will continue to be the center of Acre; Italy, the capital of Byzantium, Istanbul, and then its role in the Muslim-Crusader struggles in the Middle East will be discussed.

Keywords: Conrad of Montferrat, Saladin, Richard Lion-Heart, Tyre, Acre

Giriş

Zengîlerle birlikte Mısır ve Suriye coğrafyasında bütünlük kazanan Müslüman siyasî varlığının baskınlığı karşısında tamamen kabuğuna çekilmek zorunda kalan Haçlılar bölgedeki mevcudiyetlerinin nihayete ermek üzere olduğunu hissetmişlerdi. Onlar için ortaya çıkan zayıflık halinin sebebi yalnızca muhataplarının günden güne büyüyen gücü değildi. Aslında Ortadoğu'ya geldikleri günden beridir aralarında var olan hizip çekişmeleri şimdi çok daha şiddetli ve tehditkâr bir şekilde yaşanmaya başlamıştı. Nitekim bu durumları göz önüne alındığında Müslümanlarla aralarındaki barış hali onlar için bir talih olarak addedilebilirdi. Mamafih Kudüs Krallığı'nda IV. Baudouin'in 1185 senesindeki ölümünün akabinde başlayan iktidar mücadeleleri¹ Müslümanlarla savaş taraflısı partinin üstünlüğü ile sonuçlanmıştı. Sonrasında Maverayırdün Senyörü Renauld de Chatillon'un² mevcut anlaşmayı bozmak konusundaki ısrarlı tutum ve faaliyetleri Hittin Savaşı'na giden süreci başlatmıştı.

Müslümanlarla, Haçlılar arasında mevcut güç dengelerinde ikincilerin aleyhine olan orantısızlık dikkate alındığında neticeyi kestirmek aslında çok da güç sayılmazdı. 4 Temmuz 1187 günü Hittin düzlüğünde yapılan savaş bilinen ve düşünülenin ayan beyan ortaya çıkmasıyla neticelenmişti. Kral Guy de Lusignan esarete sürüklenirken Salâhaddin yakalandığı takdirde bizzat elleriyle öldürmeye yemin ettiği Renauld de Chatillon konusundaki sözünü tutmak fırsatını yakalamıştı. Savaşın sonrasında muhkem bir savunma tertibatına sahip Sûr ve Trablus gibi birkaç şehir dışında Haçlıların elinde kalan yerleşim ve kaleler hızlı bir şekilde Müslümanlar tarafından fethedilmişti. Çok geçmeden Kudüs önlerine gelen Sultan 2 Ekim'de burasını kılıç hükmünde âmân ile teslim alarak Haçlı Krallığı'na (I. Krallık Dönemi) son vermişti. Kıyıda köşede kalmış diğer Haçlı yerleşimleri için de durum pek umut vaat eder görünmüyordu. Zira Kral halen Müslümanların elinde esir tutulmakta olup Avrupa'dan beklenen yardımların gelmesi için de belli bir sürenin geçmesi gerekiyordu³.

Haçlılar adına karmaşa ve felaketlerin art arda yaşandığı böyle bir dönemde biraz da tesadüfi olarak ortaya çıkan ve Sûr şehrinin savunmasını üstlenen Konrad de Montferrat'ın burada gösterdiği direniş gereken zamanın kazanılmasında hayati bir rol üstlenmiştir. Onun sayesinde III. Haçlı Seferi için Avrupa'dan yola çıkan askerî güçler ve bunların ardından gelen İngiliz ve Fransız kralları Akkâ önlerine gelebilmişlerdir. Sonrasında yaşanan gelişmeler ve adı geçen şehrin Haçlılar tarafından alınması 1291'e kadar devam edecek II. Krallık Dönemi'nin de önünü açmıştır. Çalışmamızda söz konusu sürecin başlamasında öncü rolünü üstlenen

¹ Bu konuyla alakalı tafsilat için bkz. Steven Runciman, *Haçlı Seferleri Tarihi*, II, trk. trc. Fikret Işıltan, Ankara 1992, s.372-378; Bernard Hamilton, *The Leper King and his Heirs, Baldwin IV and the Crusader Kingdom of Jerusalem*, Cambridge 2000, s.194-230; Aydın Usta, *Çıkarların Gölgesinde Haçlı Seferleri, Müslüman-Haçlı Siyasi İttifakları*, İstanbul 2016, s.200-205.

² Haçlı Seferlerinin en ilginç simalarından bu zat ile alakalı bkz. Ebru Altan, "Renauld de Chatillon: Antakya Prinkepsi (1153-1160), Maverayı Ürdün Senyörü (1177-1187)", *İstanbul Üniversitesi, Tarih Dergisi*, S.55 (2012/1), İstanbul 2013, s.1-30.

³ Hittin Savaşı ve Kudüs'ün fethini takip eden süreçte Kudüs Patriği ve tarikat şövalyelerinin büyük üstadları tarafından Avrupa'ya mektuplar yazılarak mevcut durum açıklanarak acilen yardım talep edilmişti. Bununla alakalı bkz. *Letters from the East, Crusaders, Pilgrims and Settlers in the 12th-13th Centuries*, ing. trc., Malcolm Barber-Kate Bate, Burlington 2010, s.78-87.

Konrad de Montferrat'ın hayatı, siyasî-askerî faaliyetleri ve III. Haçlı Seferlerindeki rolü ele alınmaya çalışılacaktır. Yine bugün bile halen tartışma konusu olan onun Haşhâşî suikastçıları tarafından öldürülmesi meselesi de makalenin diğer bir mihverini oluşturmaktadır.

Montferratlar Kuzey Batı İtalya'daki Piedmont (Piyamonte) bölgesinin büyük toprak sahibi ailelerinden biri durumundaydılar. Ailenin atası kabul edilen Aleram (Aledram) İtalya Kralı II. Berengar (923-961)'in kızı Gilberga ile ikinci evliliğini yapmıştır. Bu evlilikten doğan çocuklar da ileride Montferrat Ailesi'nin temellerini atmışlardır⁴. Konrad de Montferrat ile alakalı 1880 senesinde bir biyografi hazırlayan Theodor İlgen, ailenin gerçek kurucusu olarak kahramanımızın babası V. Guillaume'u işaret ederek hanedanın tarihinin onunla ete ve kemiğe büründüğünü söylemektedir⁵. Öyle ki bu zat takip ettiği siyaset ve faaliyetleri yanında Avrupa'nın en büyük hanedanları durumundaki Capetler ve Hohanstaufenler ile kurduğu akrabalık bağları sayesinde aileyi sadece Kuzey İtalya için değil kıta siyasetinde önemli bir yere yerleşmesini sağlamıştır. Nitekim kendisi Fransa Kralı'nın dayısı olup⁶; III. Konrad'ın üvey kız kardeşi Julietta ile yaptığı evlilik sayesinde de Kutsal-Roma Germen İmparatorluğu ile sıhriyet kurmuştur⁷. Bu izdivaçtan sırasıyla Guillaume (Uzun Kılıç), Konrad, Rainer, Friedrich, Boniface adlı beş erkek ile Agnes ve Alasia adlı iki çocuk dünyaya gelmiştir⁸. Montferratların akrabalık bağları çalışmamızın ileriki kısımlarında aktarılacağı üzere V. Guillaume tarafından Bizans Komnenos Hanedanı ve Kudüs Haçlı Krallığı'na kadar genişletilmiştir.

Montferratların, Konrad'ın faaliyetleri vesilesiyle daha yakından ve tafsilatlı bir şekilde takip edilebilir hale gelen Ortadoğu ile münasebetleri babası Guillamue'un, Fransa Kralı VII. Louis'nin maiyetinde II. Haçlı Seferine katılmasıyla birlikte başlamıştı⁹. Söz konusu seferin bir diğer askerî kolunu meydana getiren ve Fransızlardan önce Anadolu'ya geçen III. Konrad 26 Ekim 1147'de Dorylaeum'da Türkiye Selçuklu Sultanı I. Mesud'a yenilmesinin ardından kalan kuvvetleriyle VII. Louis'e katılmak zorunda kalmıştı. Onun gelişinin sonrasında Metz Piskoposunun tercümanlığı aracılığı ile yapılan görüşmenin akabinde Guillaume de Montferrat, Maurienne Kontu ile birlikte Alman İmparatorunun maiyetine verilmiş ve seferi bu şekilde tamamlamıştı¹⁰. Haçlı Ordusu, Efes'e geldiğinde İmparator Manuel'in davetini alan III. Konrad hastalığını da bahane ederek buradan İstanbul'a dönerken Guillaume da onunla birlikteydi. Böylelikle Montferratlar daha sonrasında çok daha yakın ilişki içerisine girecekleri Bizans ile ilk temaslarını da gerçekleştirmiş oldular.

Makalemizin ana teması Konrad de Montferrat'ın doğum tarihi ile alakalı kesin bir kayıt bulunmamasına karşın ağabeyi Guillaume'un ardından Guillaume-Julietta evliliğinin ikinci erkek çocuğu olarak 1140'lı yıllarda dünyaya geldiğini ifade edilmektedir¹¹. Doğum tarihi gibi çocukluğu ve nasıl yetiştiğine dair bilgilerimiz de yok denecek kadar azdır. Mamafih babasının Kutsal Roma Germen İmparatoru Friedrich Barbarossa'nın saflarında dahil olduğu İtalya

⁴ Barbara Sasse-Tateo, "Montferrat", *Die Grossen Familien Italiens*, ed. Volker Reinhardt, Stuttgart 1992, s.372.

⁵ Markgraf Konrad von Montferrat, Marburg 1880, s.34.

⁶ Willermus Tyrensis, *Historia rerum in partibus transmarinis gestarum*, ing. trc. A.C. Krey-E.A. Babcock, *A History of Deeds Done Beyond the Sea*, II, New York 1943, s.416.

⁷ Willermus Tyrensis, aynı yer; İlgen, a.g.e, s.15-16.

⁸ Sicardi, Episcopi Cremonensis, *Chronica*, ed. O. Holder-Egger, in *Monvmenta Germaniae Historica*, XXXI, Hannover 1803, s.172; J. B. Moriondus, *Monumenta Aquensia*, II, Taurini, 1790, s.168; İlgen, s.39.

⁹ Ottonis et Rahewini, *Gesta Friderici I, Imperatoris*, Hannover 1912, s.64.

¹⁰ Odo of Deuil, *De Profectione Ludovici VII in Orientem*, ed. and. ing. trc., Virginia Gingeric Bery, *The Journey of the Louis to the East*, New York 1948, s.101; İlgen, s.35; Ebru Altan, *II. Haçlı Seferi (1147-1148)*, Ankara 2003, s.77.

¹¹ İlgen, s.37.

seferlerinin Konrad için askerlik, diplomasi, savaş taktikleri konusunda doğal bir okul ve uygulama sahası yerine geçtiğini düşünebiliriz.

Onunla alakalı ilk bilgilere 22 Eylül 1160 tarihli bir kilise bağış belgesinde rastlanmaktadır. Belgenin sahibi Passau Başpiskoposu Konrad aynı zamanda kahramanımızın dayısıdır. İlgen, Konrad adının da muhtemelen bu zata ithafen verildiğini söyler¹². Hochelingen Kilisesine yapılan bağış ve muafiyetlerle alakalı verilen belgenin şahitler kısmında Konrad'ın adı *Chounradus Marchio de Monte ferrato* (Montferrat Markisi Konrad) şeklinde geçmektedir¹³. Böyle bir belgede adının geçmesinin yanında Montferrat Markisi unvanını kullanması onun artık ergenlik yaşlarını geçtiğine bir işaret kabul edilebilir. Bu tarihten 1176'ya kadarki süreçte kaynaklarda Konrad'ın adıyla alakalı mevcut yegâne bilgi İmparator I. Friedrich'in, Pisa şehri ile yaptığı anlaşmanın şahitlerinden biri olmasıdır. İlgili belgede adı yine yukarıdaki gibi *Konrado Marchione de Monteferrato* (Montferrat Markisi Konrad) şeklinde yazılmıştır¹⁴.

İmparator I. Friedrich'in, Papalık ve İtalyan şehir devletlerine karşı başlattığı askerî hareketlerde Montferratlar da müttefik sıfatıyla yer almışlardı. 1153-1177 yılları arasında fasılalarla devam eden söz konusu mücadeleler çerçevesinde İmparator, İtalya üzerine beş sefer düzenlemişti¹⁵. Ancak nihayetinde istediği neticeyi elde edemeden muhataplarıyla anlaşmak zorunda kalmıştır. Konrad de Montferrat'ın adı bahse konu periyodun sonlarından itibaren bilhassa imtiyaz belgelerinde ya da yapılan anlaşmalarda şahitlik olarak geçmeye başlar. İlgi çekici bir şekilde babasıyla birlikte aynı belgelerde adına rastlanmaz. Bunlardan bir kısmında Konrad'ın bazılarında ise Yaşlı Guillaume'un adı yer almaktadır. Söz konusu belgelerde Konrad kimi zaman *Cunradus filius Marchionis de Monteferrato* (Montaferrat Markisinin oğlu, Mart 1177)¹⁶ kimi zaman ise *Marchio Cunradus Montisferrati* (Marki Konrad Monferrat, Ağustos 1177)¹⁷, *Konradus Marchyo Montisferrati* (Montferrat Markisi Konrad, Ağustos 1177)¹⁸ şeklinde geçmektedir.

Adının ilk kez yer aldığı Mart 1176 tarihli İmparator I. Friedrich'in, Tortona şehri ile yaptığı anlaşma metnini içeren belgede ise *Konradus de Monteferrato* (Montferratlı Konrad) tanımlaması vardır¹⁹. Konrad de Montferrat'ın bu dönemdeki faaliyetlerine dair eldeki tek kaynağımız olan bu belgeler üzerinden gidildiğinde öncelikle onun 1160 yılından itibaren Kutsal Roma Germen İmparatoru'nun İtalya seferlerinde yer aldığı düşünülebilir. Ayrıca ağırlıklı olarak Montferrat Markisi şeklinde adının geçmesi de bizi onun idarî anlamda babasına vekalet ettiği sonucuna götürmektedir. Bu durum ağabeyi Guillaume (Uzun Kılıç)'un Kudüs Haçlı Krallığı varisesi Sybille ile evlenmek üzere Filistin'e gitmesinden sonra daha da pekişmiş olmalıdır. Bahse konu belgelerde babasıyla aynı yerde adının geçmemesi ise bütünüyle yokluğunda onu temsil yetkisini elinde bulundurmasıyla alakalıdır.

¹² *Markgraf Konrad von Montferrat*, s.38-39.

¹³ *Codex Chronologico Diplomaticus Episcopatus Ratisbonensis*, I, Ratisbonae 1816, s.232-233.

¹⁴ *Oberti Cancellarii Annales*, 1164-1173, M.G.H. XVIII, Hannover 1863, s.92-93.

¹⁵ Bahse konu seferlerle ilgili tafsilat için bkz., John B. Freed, *Frederick Barbarossa, the Prince and the Myth*, New Haven 2016, s.111- 428.

¹⁶ *Friderici I, Diplomata, İnde ab A. MCLXVIII Usque ad A. MCLXXX*, MGH, X/3, Hannover 1985, s.177-178.

¹⁷ *Friderici I, Diplomata, İnde ab A. MCLXVIII Usque ad A. MCLXXX*, s.229.

¹⁸ *Friderici I, Diplomata, İnde ab A. MCLXVIII Usque ad A. MCLXXX*, s.222-223.

¹⁹ *Friderici I, Diplomata, İnde ab A. MCLXVIII Usque ad A. MCLXXX*, s.149-152.

Nitekim Yaşlı Guillaume'un adının yer aldığı Haziran 1178 tarihli belgede diğer iki oğlu Boniface ve Rainer ile adının geçmesi²⁰ düşüncemizi doğrular niteliktedir. Mamafih burada asıl otoritenin Yaşlı Guillaume olduğu da ifade etmek gerekir. Zira İmparator I. Friedrich'in 22 Ağustos 1177'da kaleme aldirdığı bir belgede kardeşi Agnes'e bağlı olmak kaydıyla Konrad'a Marture'deki Podii Bonici ile Sieana taraflarındaki Poggibansi kalelerini altın bir yüzükle birlikte bağışladığı yine onun kardeşlerine de benzer şekilde iktâlar verildiği söylenmektedir. İmparatorluğun iyilikseverlik ve cömertliğinin bir ifadesi olduğu belirtilen bu iktâların, Montferrat kardeşlere babalarına bağlı olarak verildiği de aynı belgenin sonunda geçmektedir²¹. Öte yandan Konrad'ın, I. Friedrich'in İtalya Seferlerini sonlandıran 22 Temmuz 1177 tarihli Venedik Anlaşması'nda yemin veren şahitlerden biri olması da onun bu sıralarda kendisine oldukça itibarlı bir mevki edindiğinin göstergesidir²².

Montferratların akrabalık bağlarının da etkisiyle Alman İmparatoruyla aralarındaki yakınlık ve ittifak Venedik Anlaşması sonrasında değişmeye başlamıştır. Özellikle de aile içindeki konumu gündün güne güçlenen Konrad zor geçen bu yirmi yıllık süreçte ailesinin prestij açısından kayba uğradığını; ayrıca anlaşmanın sonrasında düşman kentler arasında yalnızlaştığını düşünmekteydi. Haliyle her ne kadar şahitlerinden biri olsa da Lombardlar ve Papalık ile imzalanan Venedik anlaşması onun pek de hoşuna giden bir şey olmamıştı. Dolayısıyla da aynı gerekçelerle harekete geçen diğer asillerle birleşerek 1178 senesi içinde Viterbo'yu kuşatmışlardı. Mamafih şehri savunan Mainz Başpiskoposu Christian'a mağlup oldukları gibi Konrad de Montferrat da bu sırada esir düşmüş; kurtuluş için de 12.000 altın ödemek ve imparatora yeniden bağlılık yemini etmek zorunda kalmıştı²³.

Serbest bırakılmasının sonrasında da muhalefet etmeyi sürdürmekte kararlı görünen Konrad kendisine güçlü bir müttefik bulmadan başarı şansının olmadığını farkındaydı. Böylece yolu Bizans İmparatoru Manuel Komnenos ile kesişmekte gecikmedi. Büyük Roma'nın gerçek varisi durumundaki Bizans, batıdan ve özellikle de İtalya üzerindeki hak söylemlerinden hiçbir zaman vazgeçmemişti. Bu aynı zamanda Kutsal Roma Germen İmparatorluğu ile evvelden mevcut iyi ilişkilerin kopma noktası olmuştu. I. Friedrich iktidara geldiğinde muhatabının İtalya üzerindeki söz konusu iddiaları sebebiyle bütünüyle onların aleyhine bir siyaset gütmeye başlamıştı. Manuel de Fransa Krallığı ile akrabalık kurmak ve ilişkilerin geliştirilmesine yoğunlaşarak mukabil bir hamlede bulunmuştu. Yine yeğeni Eudokia'yı da Aragon Kralının kardeşi ile evlendirmişti²⁴. Diğer taraftan her ne kadar hüsrarla sonuçlansa da Papalık-I. Friedrich çekişmesini Hristiyanlığın hamisi rolünü üstlenmek adına birincilerle *union* görüşmelerine başlamıştı.

Bizans İmparatoru son hamlesini ise 1178'de İtalya'ya asker çıkararak yapmıştı. Bu sırada Konrad de Montferrat da onun müttefiklerinden biriydi. Bizans Ordusu'nun varlığını kısa süre öncesinde aldığı mağlubiyetin intikamını almak için bir fırsat olarak gören Konrad

²⁰ *Friderici I, Diplomata, Inde ab A. MCLXVIII Usque ad A. MCLXXX*, s.272-278.

²¹ *Friderici I, Diplomata, Inde ab A. MCLXVIII Usque ad A. MCLXXX*, s.230-231. Yine adı geçen imparator tarafından verilen Haziran 1178 tarihli bir diğer imtiyaz belgesinde de (a.g.e., s.284) Montferrat ailesine selefleri tarafından verilen hakları yenileyip devam ettirdiği görülmektedir.

²² Bkz., İlgen, s.47-49; Freed, a.g.e., s.413-416.

²³ İlgen, s.50-57; Freed, s.422.

²⁴ Charles M. Brand, *Byzantium Confront the West, 1180-1204*, Cambridge 1968, s.18-22; Paul Magdelino, *The Empire of Manuel I, Komnenos, 1143-1180*, Cambridge 1993, s.101-102; John Julius Norwich, *Bizans III, Gerileme ve Çöküş Dönemi*, İstanbul 2013, s.132-133, 136-137. Georg Ostrogorsky'nin (*Bizans Devleti Tarihi*, trk. trc. Fikret Işıltan, Ankara 1995, s.360-361) tabiriyle *Friedrich Barbarossa'nın her düşmanını dost sayan Manuel*, İtalyan şehir devletleriyle ilişkilerini geliştirmek adına onlarla da çeşitli anlaşmalar yapmaktan geri durmamış; Lombardia şehirlerine de para yardımında bulunmuştu.

tekrardan Mainz Başpiskoposu Chiristian'ın üzerine yürüdü. Eylül 1179'da Camerino yakınlarındaki mücadeleden bu defa galip çıkmayı başardı. Esaret sırası şimdi başpiskoposta idi. Onu kardeşi Boniface'ye teslim eden Konrad ardından Bizans İmparatoru ile görüşmek ve ittifakı geliştirmek üzere İstanbul'a gitti. Ancak Manuel'in kısa bir süre sonra ölümü sebebiyle bu seyahat ona isteklerini elde etmek hususunda pek de fayda sağlamadı. O sırada İtalya'da kalan kardeşi da Başpiskoposu esir tutmaya devam etmenin kendileri adına ortaya çıkaracağı sıkıntıların farkındaydı. Dolayısıyla piskopos daha evvel Konrad'ın ödediği paranın iadesi ve Montferrat toprakları için bir tehdit durumundaki Alessandria'nın yıkılması şartlarıyla serbest bırakıldı²⁵.

Mamafih Kutsal Roma Germen İmparatoru ile bozulan ilişkileri tamir etmenin zorluğu Konrad'a kendisine yeni bir yol çizmenin zorunlu hale geldiğini göstermişti. Bu sebeple şansını bir kere de Bizans'ın başkentinde denemek istedi. Aslında İmparator Manuel'in yukarıda zikredilen I. Friedrich'e karşı akrabalıklar ve anlaşmalar yoluyla müttefikler kazanmak politikası kısa süre öncesinde Montferratlar ile de sıhriyet kurmasını sağlamıştı. Bu çerçevede kızı Maria'yı Şubat 1179'da Konrad'ın küçük kardeşi Rainer ile evlendirmişti²⁶. Fakat İmparator'un Eylül 1180 tarihinde ölümünün sonrasında Konrad, İtalya'ya geri dönerken Kaiser unvanına sahip Rainer ise eşiyle birlikte buradaki iktidar mücadelelerine katılmıştı. Komnenosları yıkıma götürecek bu çekişmeler sırasında Rainer ve Maria'nın iktidar konusunda destekledikleri I. Andronikos (1183-1185) tahta çıkmayı başarmıştı. Ancak her şeye rağmen yeni imparatorun tedhiş rejiminin ilk kurbanlarından biri olmaktan kurtulamamışlar ve ikili zehirlenerek öldürülmüşlerdi (1183)²⁷.

O sıralarda İtalya'da bulunan Konrad'ın durumu da I. Friedrich'in baskısı sebebiyle pek de iyi sayılmazdı. 1178-1179 senelerinde gerçekleşen olaylar Kutsal Roma Germen İmparatorunun, İtalya'da aile bağları üzerinden sürdürdüğü politikasını değiştirmesine yol açmıştı (1183)²⁸. Öte yandan Bizans için Angeloslar devrinde felaketli bir hale bürünen Balkanlardaki meseleler imparatorluğa yeniden Manuel devrindeki Batı ile akrabalıklar kurmak yoluyla destek bulmak çabasına itmişti. Konu ile alakalı gündeme ilk gelen de mevcut iyi ilişkiler sebebiyle Montferratlar olmuştu. İlk aday Boniface o sıralarda yeni evlendiğinden gelen Bizans elçileri, eşini kısa süre önce kaybeden Konrad'ın kapısını çalmışlardı. Kendisine yapılan teklifi kabul eden Konrad hemen yola çıkarak 22 Mart 1187'de İstanbul'a geldi. Burada İmparator II. Isaakios Angelos'un kız kardeşi Theodora ile evlendirilerek kardeşi Rainer gibi Kaiser unvanını aldı²⁹. Böylece hayatında yeni bir sayfa açılıyordu. Burada İtalya'dakinin aksine meselelerin merkezinde ve bunlara yön veren bir kimse olarak temayüz edecek; kaynaklarda çok daha fazla yer bulacaktı.

Dönemin önemli tarihçilerinden Niketas'ın aktardıklarından anlaşılacağı üzere Konrad gelişinden itibaren gösterdiği enerjik tavır ve teşkilatçılığı ile bir süredir siyasî-askerî sıkıntılarla boğuşan II. Isaakios'u da cesaretlendirmekteydi³⁰. Zira tahtı; bir süre öncesinde Balkanlardaki Norman İstilasını başarıyla engelleyen General Aleksios Branas'ın başlattığı

²⁵ Niketas Khoniates, *Historia (Ioannes ve Manuel Komnenos Devirleri)*, trk. trc. Fikret Işıltan, Ankara 1995, s.140; Brant, *a.g.e.*, s.19; Freed, *aynı yer*.

²⁶ Niketas Khoniates, *a.g.e.*, aynı yer; Sicardi, *a.g.e.*, s.173; Moriondus, *a.g.e.*, s.253; İlgen, s.58-59; Brand, s.18-19.

²⁷ Niketas Khoniates, *Historia*, trk. trc., Işın Demirkent, *Niketas Khoniates'in Historia'sı (1180-1195), Komnenos Hanedanı'nın Sonu ve II. Isaakios Angelos Devri*, İstanbul 2006, s.39-40; İlgen, s.69; Brand, s.45.

²⁸ Freed, s.423.

²⁹ Niketas Khoniates, *a.g.e.*, 180-181; İlgen, s.70-71; Brand, s.80-81.

³⁰ *Historia*, trk. trc., Işın Demirkent, *Niketas Khoniates'in Historia'sı (1180-1195), Komnenos Hanedanı'nın Sonu ve II. Isaakios Angelos Devri*, s.181-184.

isyan ile tehlikeye düşmüştü. Başkentte dahi destekçileri olan asi generalin başarısına kesin gözüyle bakılmaktaydı. Ancak Konrad de Montferrat'ın gelişi her şeyi bir anda değiştirdi. Öncelikle asiye karşı koymak üzere 250 süvari ve 500 yayalık bir Latin gücünün dışında Türklerden, ticaret için İstanbul'da bulunan Gürcülerden asker toplayan yeni Kaiser bunlar için gerekli parayı da kiliselerden borç aldığı altınlarla temin etti³¹.

4 Eylül 1187'de başkent önlerinde gerçekleşen savaşta bizzat İmparatorluk Ordusu'nun merkezine kumanda eden Konrad yaya ve atlı birlikleriyle başlattığı cephe saldırısıyla kısa zamanda Branas'ın hatlarını dağıttı. Birliklerini yeniden toparlamayı başaramayan asi general de esir edilmesinin hemen sonrasında öldürüldü³². Mamafih mücadelenin sonrasında Konrad'ın emrindeki Latinler tarafından başlatılan yağma ve adam öldürmeler şehir ahalisinin ciddi şekilde tepkisine sebebiyet vermişti. Buna karşılık İstanbul'daki Latin mahallelerine karşı ahalinin başlattığı benzer bir saldırı da başarısızlıkla sonuçlanmıştı³³.

Başkentteki Latinler ve ahali arasındaki bu çatışmaların dışında Konrad de Montferrat kazandığı başarıya rağmen yeterinde takdir edilmediğini düşünmekteydi. Diğer yandan İmparatorla yakınlaşmaya başlayan Aleksios Branas'ın akrabalarının intikam tehditlerinin muhatabı olmaya başlamıştı. Willermus Tyrensis Zeyli'nde yer alan bir hikâyeye onun endişe mutsuzluğunun açıklaması gibidir. Buna göre; kendisinden çekinmeye başlayan İmparator, onu yakalayıp kör etmek istemişti. Ancak durumu öğrenen eşi Theodora'nın haberdar etmesi üzerine Konrad beraberindeki adamlarını toplayarak bir durum değerlendirmesi yapmıştı. Akabinde de imparatorun huzuruna çıktıklarında bir oyun oynamaya karar vermişlerdi. Ertesi gün saraya geldiklerinde Konrad'a, Filistin'e gitmek istediklerini bildirip onun bütün yalvarmalarına karşın bu hususta diretmeye devam etmişlerdi. Tercüman aracılığı ile konuşmaları öğrenen İmparator ise onlara büyük meblağlar teklif ederek yaklaşmakta olan savaş için kalmalarını istemişti. Mamafih adamlar yine ikna olmamışlardı. Bunun üzerine Konrad, onlardan hac görevlerini yerine getirdikten sonra geri dönmeleri konusunda söz almış ve II. Isaakios da nihayetinde bunu kabul etmişti. Daha sonra adamları bir Pisa gemisine³⁴ binip şehirden ayrılırken İmparatorun yanına gelen Konrad yeğenine ve babasına iletmek üzere yazdığı mektubu adamlarına vermeyi unuttuğunu söyleyip bunun için izin almıştı. Müsaade verilmesi üzerine o da gemiye binip şehirden ayrılarak Suriye kıyılarına doğru yelken açmıştı³⁵.

Roger de Howeden ise onun bir cinayete karışması sebebiyle İstanbul'da ayrılmak zorunda kaldığını söylemektedir³⁶. Konrad de Montferrat'ın, İstanbul'dan ayrılması

³¹ Niketas Khoniates, s.182-183.

³² Niketas Khoniates, s.184-188; Peter W. Edbury, *The Conquest of Jerusalem and the Third Crusade, Source in Translation*, Hampshire 1998, s.23-24 (The Old French Continuation of William of Tyre'dan tercüme); Brant, s.80-82; Michael Angold, *The Byzantine Empire, 1025-1204, A Political History*, Londra 1997, s.301-302, 304.

³³ Niketas Khoniates, s.190-193; Brant, s.83-84.

³⁴ Caffaro di Caschifellone (*Caffaro Genoa and the Twelfth-Century Crusades*, ing. trc. and not. Martin Hall-Jonathan Phillips, Londra 2013, s.145) onun bazı Cenovalılarla birlikte denize açıldığını söylemektedir. Yine *Brevis Regni Ierosolymitani Historia, 1099-1188*, (MGH, XVIII, Hannover 1863, s.56) adlı eserde de Konrad'ın Ansaldo de Bonevitino adlı bir Cenovalının gemisinde yolculuk ettiğini söylenmektedir. David Jacoby ("Konrad, Marquis of Montferrat and the Kingdom of Jerusalem 1187-1192", *Trade, Commodities and Shipping in the Medieval Mediterranean*, Hampshire 1997, s.189-190) de söz konusu durumun sonraki süreçte Konrad ile Cenovalılar arasındaki ilişkinin durumunu da açıkladığını ifade etmektedir. Bunların dışında *The Old French Continuation of William of Tyre*'de (Bradbury, a.g.e., s.52) de geminin Pisalılara ait olduğu söylenmektedir.

³⁵ Bradbury (The Old French Continuation of William of Tyre'dan tercüme), s.51-52; Ernoul, *Ernoul Kroniği Haçlı Seferleri Tarihi, Selahaddin Eyyubi ve Kudüs'ün Fethi*, trk. trc., Ahmet Deniz Altunbaş, İstanbul 2019, s.150.

³⁶ *Annals of the Roger de Hoveden*, II, ing. trc., Henry T. Riley, New York 1853, s.66; *Brevis Regni Ierosolymitani Historia, 1099-1188*, s.54-55. Runciman da (*Haçlı Seferleri Tarihi*, II, 395) bu bilgiyi kabul

meselesiyle alakalı bir başka aktarım ise onun evvelinde Filistin'e gitmek kararı aldığı ancak yukarıda aktarılanlardan ötürü bir süre Bizans'ın başkentinde kalmış olmasıdır. Nitekim Niketas; Konrad'ın daha öncesinde ülkesinde iken Filistin'e gitmek üzere Haçlı yemini ettiğini ifade etmektedir. Dolayısıyla yukarıda bahsedilen gelişmelerin sonrasında bu kararını uygulamaya koyduğunda da İmparatorun, Ulahlar üzerine yaptığı seferden istifade ederek şehirden ayrılmıştır (1187)³⁷.

Konrad ve ailesi Montferratların Filistin ile bağlantısı bundan yaklaşık on sene öncesinde ağabeyi Guillaume (Uzun Kılıç)'un Kudüs Prensesi Sibylle ile evlenmek üzere Filistin'e gelmesiyle başlamıştı (1176). Kudüs Haçlı Krallığı'nda erkek varislerin bulunmadığı dönemlerde kız çocuklarının evlendirilmesiyle tahta aday sağlanması yani kadından gelen veraset durumu söz konusuydu. Bu II. Baudouin'in kızı *Heares Regni* (Krallığın Varisesi) Melisende'den itibaren geçerli olan bir uygulamaydı³⁸.

Kral Amaury'nin 1174 senesindeki ölümü sonrasında yerini alan oğlu IV. Baudouin'in cüzzam hastalığı sebebiyle tahtta çok fazla kalamayacağı bilindiğinden kız kardeşi Sibylle'nin evlendirilmesi suretiyle taç için bir aday bulunması durumu hasıl olmuştu. İşte bu sebeple Guillaume-Sibylle evliliği gerçekleşmiş ise de damat evlilikten bir sene sonra geride henüz yaşını almış Baudouin adlı bir erkek çocuk bırakarak ölmüştü. Akabinde Sibylle 1180 senesinde Guy de Lusignan ile yeniden evlenmişti. Fakat adı geçen zat çok geçmeden Kral IV. Baudouin ile bozuşmuştu. İkilinin arasındaki anlaşmazlıkların büyümesi üzerine Kral Kasım 1183'te henüz beş yaşındaki yeğeni Baudouin'i kendisiyle eş hükümdar ilan etmişti.

İtalya'da bu haberi alan Yaşlı Guillaume da topraklarını oğulları Konrad ve Boniface'e bırakarak Filistin'e doğru yola çıkmıştı. Bölgeye gelişinin ardından kendisine verilen Samaria topraklarındaki iktâsına çekilmişti. Konrad da babasının ardından Filistin'e gitmek istemiş ise de İstanbul'dan gelen davet sebebiyle bir süre burada kalmış Runciman'ın deyişiyle *yeğenini ve Filistin'i unutuvermişti*³⁹.

Mamafih Bizans'ın başkentinde aleyhine cereyan eden olayların neticesinde *yeğenini yeniden hatırlayıp* Doğu Akdeniz'e doğru yelken açtığı anda yaşayacakları ve Haçlıların bölgedeki kalıcı varlığı adına ortaya koyacağı tesir muhtemelen aklının ucundan geçmezdi. Yine de onu bekleyen sürprizler sadece kendi geleceği ile alakalı değildi. Yolculuk ettiği gemi Suriye sahilindeki en büyük limana sahip Akkâ önlerine geldiğinde adet olduğu üzere misafir gemileri karşılayan çanın sesini duymamaları yolcuları endişelendirmişti. Zira şehrin, Müslümanlar tarafından ele geçirildiğini bilmiyorlardı. Kısa süre sonra limandan hareketle yanlarına yaklaşan bir kayığın içindeki Müslümanlarla konuşan Konrad durumu öğrendiğinde paniğe kapılmadan kendilerinin tüccar olduğunu ifade ile şehirdekilerin tavrını bilmediklerinden ötürü limana girmek konusunda tereddüt yaşadıklarını söylemişti. Teknedekiler ise Sultan Salâhaddin'in güvencesinde olduklarına dair yaptıkları telkinlerine

etmesine karşın Konrad'ın İstanbul'dan ayrılmasının gerekçesinin Branas İsyanı sonrasındaki gelişmeler olması daha muhtemeldir.

³⁷ *Historia*, trk. trc., Işın Demirkent, *Niketas Khoniates'in Historia'sı (1180-1195)*, *Kommenos Hanedanı'nın Sonu ve II. Isaakios Angelos Devri*, s.196-197.

³⁸ Krallığın varisesi ile evlenen kişi eşinin hayatta olduğu sürece kral unvanını taşımasına karşın sonrasında yalnızca çocuklarının vekili olarak görev yapabilirdi. Söz konusu uygulama makalenin ilerleyen safhalarında aktaracağımız üzere Konrad de Montferrat'ın, Kudüs tacı için yapılacak mücadelede yer almasını sağlamıştır. Öyle ki bu husus daha sonrasında Jean de İbelin'in kaleme aldığı *Livre de Jean de İbelin*'de kanun haline getirilmiştir. Bkz., Silvia Schein, "Women in the Medieval Colonial Society", *Gendering the Crusades*, ed. Susan B. Edgington-Sarah Lambert, New York 2002, s.144-145, 16n.

³⁹ *Haçlı Seferleri Tarihi*, II, 372.

rağmen gemidekilerin halen kararsızlık yaşadıklarını gördüklerinde durumu limandakilere bildirmişlerdi. Sonrasında onları yakalamak üzere çıkan Müslüman gemilerinin takibinden o sırada esmeye başlayan uygun bir rüzgâr sayesinde kurtulan Konrad ve beraberindekiler Haçlıların elinde kalmış birkaç şehirden biri olan Sûr'a ulaşmayı başarmışlardı.

Konrad de Montferrat'ın, Akkâ önlerine gelişi ya da sonrasında Sûr'a vasıl oluşu ile alakalı bir tarih belirtilmemesi bütünüyle kaynakların bu konuyla ilgili müphemliğiyle alakalıdır. Onun bölgeye ulaşması alakalı en açık tarihlemeyi yapan müellif William of Newburgh 12 Temmuz 1187 Pazar gününü vermektedir. İki gün sonrasında da Sûr'a ulaşmıştır⁴⁰. Steven Runciman, Jean Richard ve Malcom Barber gibi bazı Haçlı Seferi tarihçileri de bu bilgiden hareketle bahsi geçen tarihleri kabul etmişlerdir⁴¹. Öte yandan David Jacoby ise deniz yolculuğunun şartları gereğince Konrad'ın en erken Temmuz ayının sonları ile Ağustos başlarında bölgeye ulaşmış olabileceğini belirtir⁴².

Mamafih burada olayların asıl görgü şahitlerinin tanıklıkları nedense yok sayılmaktadır. Konrad'ın İstanbul'daki faaliyetleri ve Branas'ın çıkardığı isyanın bastırılmasının tarihlemesi dönemin en önemli Bizanslı müverrihi Niketas Khoniates tarafından 4 Eylül 1187 olarak verilmektedir⁴³. Diğer taraftan dönemin tanıklarından biri olan Müslüman tarihçi İbn el-Esîr; Akkâ'nın 9 Temmuz 1187 Perşembe günü zaptından sonra o sırada Sûr'da bulunan Trablus Kontu III. Raymond'un, Haçlılar adına Tıbnîn, Saydâ ve Beyrût'un kaybının ardından sıranın buraya gelmesinden korkarak şehirden ayrılıp Trâblus'a gittiği yazmıştır⁴⁴. Adı geçen şehirlerden en son fethedilen Beyrût olup bunun tarihi 6 Ağustos 1187'dir⁴⁵. Konrad de Montferrat'ın geldiği sırada III. Raymond'un şehirde olmadığı da bilinmektedir⁴⁶.

Bu arada Konrad de Montferrat'ın, Branas İsyanı'nın bastırılmasından sonraki süreçte İstanbul'dan ayrılabilceği en yakın tarih Eylül ayının ortalarıdır (10-15 Eylül). İstanbul ile Akkâ arasındaki bir deniz yolculuğunun evvelki örneklerden de hareketle⁴⁷ tahmini bir aya

⁴⁰ *Chronicles of Reigns of Stephen, Henry II and Richard I*, I, in *Historia Rerum Anglicarum*, ed. Richard Howlett, Londra 1184, s.262-263.

⁴¹ Runciman, II, 394-395; Jean Richard, *The Crusades, c.1071-c.1291*, ing. trc., Jean Birrel, Cambridge 1999, s.208-209; Malcom Barber, *Haçlı Devletleri Tarihi*, trk. trc. Doğan Mert Demir, İstanbul 2021, s.434-435. Aynı şekilde Brant, s.84.

⁴² A.g.m., s.190.

⁴³ *Historia*, trk. trc., Işın Demirkent, *Niketas Khoniates'in Historia'sı (1180-1195), Komnenos Hanedanı'nın Sonu ve II. Isaakios Angelos Devri*, s.183.

⁴⁴ *el-Kâmil fi't-târîh*, XI, nşr. C.J. Tornberg, Beyrut 1979, s.543.

⁴⁵ Bkz. İbn el-Esîr, XI, 542-543; İbn Şeddâd, *en-Nevadır es-Sultaniye ve'l-mehasin el-Yusufiyye, (Siretü Salâhaddîn)*, thk. Cemaleddin Şeyyal, Kahire 1994, s.133.

⁴⁶ Ernoul, s.147-148. *Brevis Regni Ierosolymitani Historia, 1099-1188*, (s.55)'da Konrad'ın gelişi sırasında III. Raymond'un da atalarında yer aldığı bazı soyluların onu sevinçle karşıladıklarından bahsetmektedir. Ancak kaynaktaki bu olay 1188 yılı içerisinde anlatılır. M.W. Baldwin (*Raymond III of Tripolis and the Fall of Jerusalem 1140-1187*, Princeton 1936, s.136-137) de o sırada III. Raymond'un şehirde olduğunu kabul eder. Ancak burada Ernoul'un olayların görgü tanığı olması durumu ve verdiği bilgilerin İslam kaynaklarında aktarılanlarla uyuşmasını da dikkate alarak Trâblus Kontu'nun Montferrat Markisinin vardıği sırada şehirde olmadığını kabul etmek daha mantıklı görünmektedir. Nitekim Barber (a.g.e., s.434-435) Temmuz ayı ortalarında Sûr'da Cenevizlilere verilen bir imtiyaznamenin şahitleri arasında III. Raymond, Sayda Kontu Renauld, III. Joscelin gibi ileri gelenlerin yanında din adamlarının da yer aldığı bir liste verirken bunların arasında Konrad'ın adını saymaz. Merav Mack (*The Merchant of Genoa, The Crusades, The Genoese and the Latin East, 1187-1220s*, Cambridge 2003, Ph. Thesis, s.150-151) söz konusu belgenin *Baronlar İmtiyaznamesi* olarak bilindiğini söyler.

⁴⁷ Altan, a.g.e., s.102-103; T.M.P. Duggan, "From mid-October to the end of March Voyaging in the Medieval Mediterranean", *Cedrus III*, 2015, s.287.

yaklaşan bir zamanda yapılabileceğini dikkate aldığımızda onun, Sûr'a geliş zamanının en erken tahminle Ekim ayının ilk 1/3'lük kısmında olabileceği görülecektir.

Nitekim Konrad'ın, Sûr'a geldikten sonra derhal idareyi üstlenip savunma hazırlıklarına girişmesi de bir başka kanıt olarak görülebilir. Zira İbn el-Esir, III. Raymond'un ayrılmasından sonra *Sûr şehri tamamen boş kaldı. Şehri Müslümanlara karşı koruyacak ve onlara mâni olacak hiçbir kuvvet yoktu. Şayet Salâhaddîn, Tibnîn ve diğer yerlerden daha önce burayı fethetsebbüs etmiş olsaydı hiçbir zorlukla karşılaşmadan alabilirdi. Fakat o, şehrin çok müstahkem olduğunu düşünerek burasını daha kolay fethedebilmek maksadıyla önce civarındaki yerleri ele geçirmek istedi, demektedir*⁴⁸.

Sultan 2 Ekim'de Kudüs'ün fethinin sonrasında 25 Kasım'da Sûr önlerine gelip burayı sıkıştırmasına kadarki süreçte şehirde hiçbir zorlukla karşılaşmadan idareyi ele alan Konrad için gerekli hazırlıkları yapacak yeterli zamanı olmuştu. Onun varlığı ve sahip olduğu aile bağları Sûr'da kendilerini kapana kısılmış gibi hisseden Haçlılar adına Avrupa'nın büyük liderlerinden yardım gelebileceği yolundaki ümitlerini canlandırmıştı. İdareyi doğrudan ele almasının akabinde şehrin dış savunmasını güçlendirmek için surların zarar görmüş kısımlarını tamir ettirip denizin bir kıyısından diğer kıyısına kadar hendek kazdırmıştı. Böylece şehir ilk kurulduğu zamanlardaki gibi bir adaya dönüşmüştü⁴⁹. Bu arada onun gelişinden önce şehirdeki en üst düzey kişi olan Saydâ Kontu Renauld yardım gelmeyeceğinden endişe ile şehri teslim etmek üzereydi. Sultan Salâhaddîn'den kendisine sancaklarını göndermesini istemişti. Konrad'ın şehre girdiğinde yaptığı ilk işlerden biri de bu iki sancağı bularak surların altındaki hendeğe attırmak olmuştu⁵⁰. Aynı şekilde Sûr'daki bütün unsurları burasını savunmak üzere bir araya getirmeyi de başarmıştı. Özellikle de Cenovalılar ve Pisalılara verdiği bazı imtiyazlar⁵¹ sayesinde onları da savunmaya dahil etmesi gerek insan kaynağı gerekse çok gerekli olan deniz gücünü elde etmesini sağlamıştı. H.E. Mayer söz konusu durumu toplumsal bir uzlaşma hareketi (commune) şeklinde ifade etmektedir⁵². İngiltere Kralı II. Henri'nin, Hospitalierler aracılığıyla Kutsal Topraklarda harcanmak üzere Hospitalierler aracılığıyla gönderdiği hazine den yapılan 8.000 altınlık harcama da Konrad'ın elini rahatlatmıştı⁵³.

Sultan Salâhaddîn gerekli kuşatma hazırlıklarını tamamlayıp 25 Kasım 1187'de şehir önlerine geldiğinde Konrad müdafaa için bütün önlemlerini almıştı. Karşı tarafta Sultan, Mısır'dan çağırdığı filo sayesinde Sûr'u deniz tarafından da abluka altına almıştı. Ancak limanın önünde çekilen zincir ve arkasındaki Haçlı gemileri, Müslüman donanmasının limana yaklaşmasını engellemektedir. Sultan karadan zaten dar bir sahadan yapmak zorunda olduğu saldırılardan netice almanın zorluğunu bilmekteydi. Üstelik limandaki gemilerden yapılan ok atışları da Müslümanların bu yönden şehre yaklaşmasının önünde ciddi bir engeldi. Bütün

⁴⁸ *el-Kâmil fi't-târih*, XI, 543-544. İbn Şeddâd (a.g.e., aynı yer) da; askerin dağılık durumu ve Frenklerin burada toplanmış olmasından ötürü öncelikle daha kolay yerleri ele geçirmek üzere Sûr'u kuşatmaya teşebbüs etmediğini yazar.

⁴⁹ Büyük İskender M.Ö. 332'de o sırada bir adanın üzerinde yer alan Sûr'u kuşatıp uzun süre ele geçirmeyi başaramayınca askerleri için karadan şehre doğru bir yol oluşturmak üzere denizi taşlarla doldurtmuştu. Sûr'u da ancak bu şekilde zapt edebilmişti. Böylece kara ve ada birleşmiş şehrin bulunduğu yer bir yarımada halini almıştı. Bkz. Jona Lendering, *Büyük İskender*, trk. trc. Burak Sengir, İstanbul 2009, s. 147-150.

⁵⁰ Ernoul, s.151-152; Edbury, (The Old French Continuation of William of Tyre'dan tercüme), s.53. İbn el-Esir (XI, 544) sancakların atılması olayından bahsetmese de şehrin aman dilemeye hazırlandığını yazmıştır.

⁵¹ Jacoby (s.191-192)'de özellikle bu konunun önemi üzerinde durmaktadır.

⁵² "On the Beginnings of Communal Movement in the Holy Land; The Commune of Tyre", *Traditio*, Vol.24, 1968, s. 443-457. Ayrıca bkz. Jacoby, s.191.

⁵³ *Itinerarium Peregrinorum et Gesta Regis Ricardi*, ing. trc. Helen J. Nicholson, *Chronicle of the Third Crusade A Translation of the Itinerarium Peregrinorum et Gesta Regis Ricardi*, Aldershot 1997, s.42; Radulfi de Diceto, *Opera Historica (Ymagines Historiarum)* II, ed. William Stubbs, Londra 1876, s.61.

bunlar yetmezmiş gibi Müslüman kuşatma filosundaki gemilerin gaflet anından istifade ile Haçlılar bir gece limandan çıkıp beş gemiyi ve bunların komutanlarını ele geçirdiler. Konrad'ın yaptırdığı bu huruç hareketinin başarısı kuşatmanın kaderini etkiledi. Salâhaddin daha öncesinde Hittin'de esir etmiş olduğu muhatabının babasını onun önüne çıkarıp şehrin teslimini istemek hamlesi de bir fayda vermedi. Hatta Konrad muhatabına kararlılığını göstermek için babasının üzerine ok atmaktan da çekinmedi. Bu arada kış mevsiminin habercisi yağmur ve soğuklar da başlamıştı. Sultan zaten askerlerinin yeterince iyi savaşmadığından şikayetçi idi. Dolayısıyla emirlerine de danışarak kuşatmayı kaldırıp 3 Ocak 1188'de şehir önlerinden ayrıldı⁵⁴.

Her ne kadar Pisa ve Cenova gibi İtalyan şehir devletlerine çok şey borçlu olsa da⁵⁵ Konrad başarısıyla istediği kadar övünebilirdi. Zira Ortadoğu'daki Haçlıların, Müslümanların ağır bir tazyiki altında tamamen köşeye sıkıştıkları bir dönemde onlara gerekli nefes almak şansı sağlamıştı. Zira sonraki süreçte Kudüs'ün kaybının ortaya çıkardığı şaşkınlığın akabinde Avrupa'dan hareketlenen Haçlı güçleri yavaş yavaş bölgeye gelmeye başlayacaktı⁵⁶. Bu ise bir süre sonra Müslümanların bütünüyle saldırıdan savunma pozisyonuna geçmeleri sonucunu doğuracaktı. Nitekim Sultan'ın Sûr'un ardından Trâblus üzerine yapmayı düşündüğü saldırı Sicilya Kralı II. Guillaume'un gönderdiği filonun sayesinde engellenmişti⁵⁷.

Her şeye rağmen Sultan gelecekte karşılaşabileceği olaylarla alakalı öngörü sahibi bir hükümdardı. Bu nedenle Konrad karşısında Sûr'da uğradığı başarısızlığı yaptığı politik bir hamle ile telafi etmek istedi. Zira Kudüs Haçlı Krallığı'nı yıkıma götüren ve kendisi için adı geçen şehrin fethinin yolunu açan hizipler arası çekişmelerin sonuçlarını çok iyi biliyordu. Şu an için Sûr'da toplanmış olan Balian de İbelin, Saydâ Kontu Renauld gibi ileri gelen Haçlı liderlerinin halen elinde esir tuttuğu Kral Guy de Lusignan'ı olanların sorumlusu olarak görüp sevmediklerini gayet iyi biliyordu. Şimdi bunlar Sûr'da elde ettiği başarının akabinde Konrad de Montferrat'ın çevresinde toplanmışlardı. Sultan esir kralı serbest bırakarak rahatlıkla muhataplarının politik dengeleriyle oynayabilirdi. Zira her ne kadar Konrad direk olarak Kral unvanını kullanmasa da çevresinde ortaya koyduğu psikolojik etki ve İtalyanlara verdiği imtiyaz belgelerinde bunu açıkça hissettirmekteydi.

Dolayısıyla da Sultan halen bu unvanı kullanmakta olan Guy de Lusignan'ı salıvermesi halinde karşı tarafta işlerin karışması için çok beklemesine gerek kalmayacağını farkındaydı. Böylece 1188 yılı Temmuz'un Kral serbest bıraktı. Karşılığında ise ondan Ortadoğu'yu terk edeceğine ve bir daha Müslümanlara karşı savaşmayacağına dair yemin aldı⁵⁸. Kral Guy'in serbest kaldıktan hemen sonra verdiği yeminden dönmesi Sultan tarafından bir kızgınlık gösterisi ile karşılansa da muhtemelen bu tahmin edilebilir ve hatta beklenen bir hamle idi.

⁵⁴ İbn Şeddâd, s.136-138; İmâdeddîn el-Kâtib el-İsfahânî, *el-Feth el-kussî fi'l-feth el-kudsî*, nşr. M. Mahmud Subh, Kahire 1962, s.61-72; İbn el-Esîr, XI, 553-555; Ernoul, s.152, 184-189; *Itinerarium Peregrinorum et Gesta Regis Ricardi*, s.39-41; Roger de Hoveden, s.90; William of Newburgh, I, 264-266; Edbury, (The Old French Continuation of William of Tyre'dan tercüme) s.53-54, 67-69; Runciman, II, 395-396; Richard, *a.g.e.*, s.212-213; Barber, s.442-444; Ramazan Şeşen, *Salâhaddin Eyyûbi ve Devri*, İstanbul 2000, s.122-124.

⁵⁵ İtalyanlar söz konusu yardımlarının karşılığını yakın tarihlerde yaptıkları ticarî anlaşmalarda kendilerine verilen imtiyazlarla fazlasıyla almışlardı. Bununla alakalı bkz. Jacoby, s.192-225; Mack, *a.g.t.*

⁵⁶ Hatta bununla ilgili olarak İbn Şeddâd (s.208) Konrad'ın, Avrupa'daki Hristiyanları Haçlı Seferi için galeyana getirmek üzere Kutsal Mezar Kilisesi'nin resmini yaptırarak bunun üzerine de atını işeten bir Müslüman süvarisi çizdirip çarşı Pazar dolaştırmak suretiyle insanları etkilediğini yazmıştır. İbn el-Esîr (XII, 32) de Konrad'ın adını vermemekle birlikte benzer bir hikâye anlatmaktadır.

⁵⁷ İbn el-Esîr, XII, 5; Ernoul, s.190; Edbury, (The Old French Continuation of William of Tyre'dan tercüme) s.74,76-77; Runciman, III, 16-17; Barber, s.445-446.

⁵⁸ Ernoul, s.194; Edbury, (The Old French Continuation of William of Tyre'dan tercüme) s.79; İbn Şeddâd (s.156) ise Kral'ın ömür boyu Sultan'ın bir gulamı, hizmetlisi olacağına yemin ettiğini söyler.

Öte yandan Sultan herkes tarafından bilinen alicenaplığını bir kere daha göstermiş ve Konrad de Montferrat'ın yaşlı babasını da özgür bırakmıştı. Bu sayede muhatabına gerektiğinde kendisiyle daha farklı şekillerde münasebatta bulunabileceğini de göstermiş oluyordu.

Onun, Haçlılar arasında attığı rekabet tohumlarının yeşermesi için çok beklemesi de gerekemeyecekti. Nitekim Guy de Lusignan serbest bırakılmasının akabinde önce Trâblus'daki eşi Sibylle'nın yanına gitmiş sonrasında ise ikisi birlikte Sûr'a doğru hareket etmişlerdi. Fakat şehir önlerine geldiklerinde beklemedikleri bir şekilde Konrad tarafından içeri alınmamışlardı. Sultan düşüncesinde yanılmamıştı. Muhtemelen Guy'a muhalif Ortadoğulu Haçlı ileri gelenleri tarafından da teşvik edilen Konrad henüz Müslümanların elinden kurtarmış olduğu Sûr'u muhatabına bırakmak istememişti. O sırada şehrin içinde bulunan Pisalılar sahip oldukları hakları daha da arttırmak ümidiyle Kral Guy lehine harekete geçtilerse de Konrad tarafından engellenip şehrin dışına çıkarıldılar. Yine şehirde bulunan tarikat şövalyeleri ve bazı gruplar da çıkıp Kral ile birleşerek III. Haçlı Seferi'nin ve belki de bütün Haçlı Seferleri tarihinin en büyük kuşatma savaşını başlatmak üzere Akkâ'ya hareket ettiler⁵⁹.

Itinerarium'da Kral'ın ayrılmasının sonrasında Konrad'ın sürekli nükseden bir hastalıktan sebebiyle rahatsızlandığını ve hastalığın geçmiştekilere oranlara daha şiddetli seyretmesinden dolayı zehirlendiğinden şüphelenerek doktorlarını öldürdüğünü söyler⁶⁰. İyileşmesinin ardından bir süre Akkâ önlerindeki kuşatmaya seyirci kalmayı tercih eden Konrad bunu Guy ile arasında geçenlerin yanında muhtemelen mücadelenin gidişatını görmeden yeni bir maceraya atılmamak gayesiyle yapmıştı. Mamafih Alman İmparatorunun tabiiilerinden Thuringia Kontu III. Ludwig'in ikna çabalarının neticesinde 24 Eylül 1189'da Akkâ kuşatmasına katılmıştı. Savaş ortamı ikili arasındaki anlaşmazlıkları biraz olsun küllendirmiş gibi görünüyordu. Nitekim 4 Ekim 1189'da gerçekleşen ve *Büyük Çarpışma* diye bilinen mücadelede Konrad ancak Kral Guy'in müdahalesi sayesinde esir düşmekten kurtulabilmişti⁶¹.

Bu arada Haçlı Yemini ederek ordusuyla birlikte yola çıkan Kutsal Roma Germen İmparatoru Friedrich Barbarossa 1191 yazında Silifke Çayı'nı geçerken boğularak hayatını kaybetmişti. Sonrasında kendisiyle aynı adı taşıyan oğlu Swabia Kontu Friedrich kalan kuvvetleri alarak yola devam ederek Antakya'ya ulaşmıştı. Yakın akrabası olan Friedrich'in gelişini haber alan Konrad de Montferrat da onu karşılamak üzere Haçlı karargahından çıkmıştı. Alman kuvvetleri civardaki Müslüman birliklerinin saldırıları sebebiyle kayıplar yaşamaya başlayınca Swabia Kontu, Konrad'ın tavsiyesine uyarak yolun Trâblus'tan sonraki kısmını denizden devam etmek suretiyle önce 7 Ekim'de Sûr'a ardından da Akkâ'ya ulaşmıştı⁶². Yakın bir akrabasının gelişi o zamana kadar sessiz kalan Konrad'ın tekrardan aktif hale gelmesine yetmişti. Swabia Dükü'nün varlığını kraliyet üzerindeki hak iddiaları için kullanmaya çalışan Sûr Hâkimi için bir şans olsa da Kraliçe Sibylle ve iki kızının 1190 yılı sonbaharında çıkan bir salgında hayatlarını kaybetmeleri çok daha büyük bir fırsat ortaya çıkarmıştı. Zira Guy'in kraliyet konusundaki yasallığı yukarıda da bahsedildiği üzere tamamıyla eşi ve kızlarından

⁵⁹ *Itinerarium Peregrinorum et Gesta Regis Ricardi*, s.69-70; Ambroise, *The Crusade of Richard Lion-Heart*, ing. trc., M.J. Hubert, notes: John L. La Monte, New York 1941, s.132-133; Roger de Hoveden, II, 126; Edbury, (The Old French Continuation of William of Tyre'dan tercüme) s.80; William of Newburgh, I, 265-266. İbn Şeddâd (s.155-156) ise Konrad ile Kral Guy'un ikincinin Akkâ'ya hareketinden önce anlaştıklarını söylerken İbn el-Esîr (XII, 32) aradaki ihtilaf ve olaylardan bahsetmeden Haçlıların, Sûr önlerinde toplanıp sonrasında Akkâ üzerine yürüdüklerini yazar.

⁶⁰ *Itinerarium Peregrinorum et Gesta Regis Ricardi*, s.70.

⁶¹ *Itinerarium Peregrinorum et Gesta Regis Ricardi*, s.80; Ambroise, *a.g.e.*, s.143; Runciman, II, 22; Şeşen, *a.g.e.*, s.146.

⁶² İbn Şeddâd, s.211-213; İbn el-Esîr, XII, 49-50; *Itinerarium Peregrinorum et Gesta Regis Ricardi*, s.100; Radulfi de Diceto, II, 70.

gelmekteydi. Şimdi onların ölümüyle Guy için krallık içi boş bir unvana dönüşmüştü. Elbette ki bu durum muhaliflerini harekete geçirmek adına bir işaret olmuştu.

Söz konusu hususu açıklamak üzere biraz geçmişe dönüp Kudüs Krallığının sonun getiren hizip çekişmelerini ele almak gerekmektedir. Öyle ki bu mücadeleler IV. Baudouin'in ve hemen ardından çocuk yaşta V. Baudouin'in ölümlerinin akabinde taht variselerinin üzerinden yürütülmüştü. Sabık kral Amaury'nin boşandığı eşi Agnes ile kardeşi III. Joscelin yanında Renauld de Chatillion ve Templier Büyük Üstadı Gerard de Ridefort'un meydana getirdiği şahinler (savaş taraftarları) grubu taht iddialarını Agnes-Amaury evliliğinden doğan Sibylle üzerinden dillendirmektedirler. Amaury'nin diğer eşi Maria Komnena, İbelinler, Saydâ Kontluğu ve Trâblus Hâkimi III. Raymond'un meydana getirdiği güvercinler (barış taraftarları) ise bunun için Maria-Amaury evliliğinden dünyaya gelen Isabella'ya bel bağlamışlardı. Sibylle yukarıda da ifade edildiği üzere ilk eşi Guillaume de Montferrat'ın ölümü sonrasında 1180 senesinde Guy de Lusignan ile evlenmişti. Karşı tarafta ise Isabella krallığın önde gelen vassallerinden biri durumundaki Maverayürdün varisi Onfroi de Toron ile evlendirilmişti. Çocuk Kral V. Baudouin'in 1186'daki ölümünün hemen sonrasında taraflar tahtın sahibini belirlemek üzere harekete geçtiklerinde daha erken davranan Sibylle-Guy ikilisi Kudüs'te taç giymişti. Onfroi de Toron'un da Kudüs'e kaçıp bu ikisine biat etmesiyle güvercinler mücadeleyi kaybetmişlerdi⁶³.

Şimdi ise Sibylle ve kızlarının ölümüyle işler bütünüyle değişmişti. Hanedanın kalan tek varisesi Isabella ve kocası artık taht için tek aday durumuna gelmişlerdi. Mamafih tabi olarak önceki gelişmeleri de dikkate aldıklarında yapacakları hamlenin Onfroi ile başarıya ulaşabileceğini düşünmüyorlardı⁶⁴. Kızın annesi Maria ile özellikle de üvey babası Balian de İbelin bir süredir Konrad de Montferrat ile ittifak halinde idiler. Sûr hâkimi de önüne çıkan bu fırsatı değerlendirmek niyetindeydi. Hiç vakit kaybetmeden Guy de Lusignan'ın eşinin ölümü ve hanedana mensup bir başka prensesin varlığı sebebiyle krallık unvanını kaybettiği tezini dillendirmeye başladı. Diğer taraftan Isabella'nın annesi Maria da kızının evlendiği sırada reşit olmadığını bu sebeple de evliliğinin bir geçerliliği bulunmadığı konuşmaya başlamıştı.

Bu arada Konrad, Beauvais Piskoposu Philip ile Pisa Başpiskoposu ve aynı zamanda Papalık Legati olan Humbert'i de ikna etmeyi başarmıştı. Pisalılar muhtemelen daha evvelinde Sûr önlerindeki meselede Guy de Lusignan'ın tarafını tutmalarından kaynaklı soğukluğu gidermek niyetinde idiler. Onfroi'nin de telkin, tehdit ve hediyelerle ikna edilmesinin ardından Pisa Piskoposu bu evliliği bitirmiş ve Isabella alelacele Konrad ile evlendirilmişti⁶⁵. Tabi ki burada damadın halen İstanbul'da bir eşinin bulunduğu ayrıntısı göz ardı edilmişti.

Guy de Lusignan rakiplerinin hamlesi karşısında çaresiz kalsa da unvanını savunmayı sürdürdü. Zira kendisine bu konuda destek olacak İngiltere Kralı'nın yolda olduğunu biliyordu. Tabi ki aynı şekilde Suriye sahillerine doğru yolculuğuna devam eden Fransa Kralı II. Philippe'in de akrabalık bağları sebebiyle Konrad tarafında yer alması kaçınılmaz görünüyordu.

⁶³ Tafsilatlı bilgi için bkz., Runciman, II, 375-377; Hamilton, a.g.e., s.220-221; Usta, a.g.e., s.198-202; aynı mlf., "Haçlı Seferlerinde Kadın", *Ortaçağ'da Kadın*, ed. Altan Çetin, Ankara 2011, s.306-308.

⁶⁴ Onfroi de Toron yukarıda aktardıklarımızın dışında efemine tabiatı sebebiyle krallığa layık bir kimse olarak görülüyordu. Bkz. Ernoul, s.202; *Itinerarium Peregrinorum et Gesta Regis Ricardi*, s.122; Edbury, (The Old French Continuation of William of Tyre'dan tercüme) s.96. Öte yandan Edbury (aynı yer) Isabella'nın Onfroi'den ayrılmak istemediği ancak damadından nefret eden annesinin baskısıyla bunu kabul etmeye zorlandığı aktarılmaktadır.

⁶⁵ *Itinerarium Peregrinorum et Gesta Regis Ricardi*, s.121-125; Ambroise, s.176-179; Radulfi de Diceto, II, 86; Edbury, (The Old French Continuation of William of Tyre'dan tercüme) s.95-97; Runciman, III, 26-27; Oldenburg, s.454; Hamilton, s.232; Usta, "Haçlı Seferlerinde Kadın", s.308.

Böylece ikili arasındaki krallık mücadelesi adı geçen hakimlerin de gelişine kadar sonuçsuz ve kısır bir çekişme olarak devam etti.

Evliliğin sonrasın Konrad eşiyle birlikte Sûr'a dönmeyi tercih etmişti. Ayrılmadan evvel de Akkâ önlerindeki Haçlılara yiyecek yardımı yapmak sözünü vermişti. Ancak sözünü tutmak konusunda rahat davranması sert geçen kış mevsiminden mustarip olan ordudaki insanlar ve muhalifleri tarafından ağır bir şekilde tenkit edilmişti. Hatta açlık ve salgın hastalıklar sebebiyle günde 1000 kişinin gömüldüğü Haçlı ordugahında insanlar yaşadıklarına kayıtsız kaldığını düşündükleri Sûr Hakimine küfürler etmeye başlamışlardı⁶⁶. Tabi ki söz konusu kayıtların Guy de Lusignan taraftarı İngiliz kaynaklarından aktarılmasının ortaya çıkardığı subjektifliği de burada dikkat çekmek gerekmektedir.

Her şeye rağmen Konrad destekçisi olan Fransa Kralı'nın gelişine kadar Sûr'da kalmaya devam etti. Hatta daha öncesinde evvela Kıbrıs akabinde de Suriye kıyılarına ulaşan Arslan Yürekli Richard, Sûr önlerinde demir attığında Konrad, onun şehre girmesine izin vermemiş ve kral geceyi şehir dışında bir çadırda geçirmek zorunda kalmıştı⁶⁷.

Büyük kralların Akkâ'ya varmasıyla birlikte taraflar arasındaki politik oyunlar bütün şiddetiyle yeniden başlamıştı. Tahtın yasal varisesi ile evli olmasının getirdiği özgüvene sahip Konrad, Guy ve kardeşi Godefroi tarafından yöneltilen Hristiyanlara ve krallarına (Guy) ihanet, yalan yere yemin etmek, yine Guy'u haksız yere krallık gelirlerinden mahrum bırakmak gibi suçlamaların muhatabı olmuştu. Mamafih söz konusu ithamlara cevap bile vermeden oradan ayrılmayı ve Sûr'a gitmeyi tercih etmişti. Elbette ki bu durumda Fransa Kralı'nın kendi tarafını tuttuğunu bilmesinin de payı vardı. Nitekim sonrasında mesele Konrad ile Guy arasında olmaktan çıkarak İtalyan şehir devletlerinin çıkar mücadelelerinin, İngiliz ve Fransızların arasındaki geleneksel rekabetin bir yansımasına dönüşmüştü. Bu hengamede İngiltere Kralı Richard, Guy de Lusignan ve Pisalılar bir tarafta; Fransa Kralı II. Philippe, Konrad de Montferrat ve Cenovalılar ile diğer tarafta yer almışlardı⁶⁸.

Konrad, Akkâ önlerindeki Haçlı karargahına dönüşü artık dayanma azimlerinin son raddesine gelmiş müdafilerin, saldırganlarla barış görüşmelerine başlaması vesilesiyle olmuştu. İbn Şeddâd'ın kaydına göre müzakerelerde yaptığı aracılık sebebiyle ona 10.000, adamlarına ise 4.000 altın verilmesi kararlaştırılmıştı. Sonrasında Konrad dört Haçlı liderlerinin sancaklarıyla şehre girerek onlardan birini şehrin camisinin minaresine, birini kaleye, birini Templier Burcuna kalan sonuncusunu da Müslüman sancağının yerine Savaş Burcuna dikmişti⁶⁹. Elde ettikleri kazanımlar Haçlılara bir süreliğine de olsa aralarındaki çekişmeleri unutturmuş görünüyordu.

Nitekim Fransa Kralının aracılığı ile Arslan Yürekli Richard ile arasını düzeltten Konrad rakibi Guy de Lusignan ile anlaşmayı kabul etmişti. Buna göre Guy ölene kadar Kudüs Kralı olarak kalmaya devam edecekti. Bu süreçte evlenmesi halinde doğacak çocukları hiçbir şekilde krallıkta hak iddiasında bulunamazlardı. Sonrasında ise Konrad ve eşi Isabella Kudüs tahtının sahibi olacaklardı. O zamana kadar ise Sûr, Saydâ ve Beyrût şehirleri onların egemenliğinde

⁶⁶ *Itinerarium Peregrinorum et Gesta Regis Ricardi*, s.125-131; Ambroise, s.182-189.

⁶⁷ Roger de Hoveden, II, 205-206.

⁶⁸ Roger de Hoveden, II, 207-208. Dönemin Müslümanlar tarafındaki en önemli tanıklarından biri olan İbn Şeddâd (s.248) da Konrad'ın, Akkâ'da kaldığı takdirde yakalanacağından ve Sûr şehrini Guy de Lusignan'a verileceğinden endişe ettiği için 25 Haziran 1191'de Haçlı Ordugahından ayrılarak adı geçen şehre gittiğini söylemektedir.

⁶⁹ *en-Nevadır es-Sultaniye ve'l-mehasin el-Yusufiyye*, s.258-259.

kalacaktı. Elbetteki varislerinin de krallıktaki hakları bakıydı. Bundan başka Guy'in kardeşi Godefroi'nin Yafa ve Kaysâriye üzerindeki hakimiyeti de onaylanmaktaydı⁷⁰.

Taraflar arasında sağlanan uzlaşya karşın Konrad'ın endişelerinin tam olarak geçtiğini söylenemez. Nitekim Haçlıların, Akkâ'yı ele geçirmelerinin (12 Temmuz 1191) sonrasında Fransa Kralı'nın geri dönmek için hazırlıklara başlaması da onun kaygılarını tetiklemiş olmalıdır. II. Philippe, Arslan Yürekli Richard ile vedalaşıp dönüşüne kadar hiçbir şekilde topraklarına saldırmayacağı sözünü vererek Sûr'a gitmişti. Burada Konrad ile yaptığı görüşmelerin ardından elindeki esirleri ve Akkâ'da sahip olduğu yerleri ona bırakmıştı. Ayrıca Haçlı Ordusunda kalacak Fransızlar komutasını da Burgundiya Dükü'ne vermişti. 3 Ağustos'ta Sûr'dan Fransa'ya doğru yola çıkan Kral II. Philippe'in ayrılmasından iki gün sonra Arslan Yürekli Richard'ın gönderdiği elçiler vasıtasıyla esirleri istemesi Konrad için endişelerinde pek de haksız olmadığı konusunda bir uyarıydı. Bunu reddetmesi bir kere daha İngiltere Kralı'nı kızdırmıştı⁷¹.

Hamisinin de o sırada Fransa'ya doğru yolda olduğu düşünüldüğünde Konrad'ın, Sûr'un aşılabilir kabul edilen tahkimatlarının dışında hiçbir güvencesi kalmamıştı. Ancak herhangi bir ihanet ihtimalinden de emin olamazdı. Dolayısıyla kendisine yeni dostlar edinmesi gerektiğini düşünmeye başlamıştı ki bunun için çok fazla bir tercihi bulunmadığı da aşıkardı. Karşı tarafta ise Sultan Salâhaddîn, Guy de Lusignan'ı serbest bırakarak yaptığı planlamanın şimdi tam manasıyla aktif hale geldiğini görmenin mutluluğunu yaşayabilirdi.

Bu arada Kral Arslan Yürekli Richard, II. Philippe'nin ayrılığının sonrasında Akkâlî esirleri katlederek kıyı boyunca harekete geçmişti. Sultan'ın, Kaysâriye ve Arsûf'da onu durdurma teşebbüsleri başarısız kalmış ve Haçlılar tahrip ve tahliye edilen Askalân'ı ele geçirmişlerdi. Kral müteakip hedefini Kudüs olarak seçse de çeşitli nedenlerle bundan vazgeçmek zorunda kalmıştı. Diğer taraftan taraflar arasındaki mücadeleler gerçek anlamda taktik savaşına dönüşmüştü. Öyle ki tüm bu süreçte gerçekleştirilen mücadelelerin yanında barış görüşmeleri de devam etmekteydi. Kral'ın yüz yüze görüşmek teklifini reddeden Sultan müzakereler için kardeşi el-Melik el-Âdil'i görevlendirmişti. Satranç oyununa dönen bu münasebat şimdi Konrad'ın da dahil olmasıyla çok daha ilginç bir hale gelecekti.

30 Eylül 1191'de Sultan Salâhaddîn'in karargahına gelen Sûr hakiminin elçileri Saydâ ve Beyrût'un kendisinin olması şartıyla Akkâ üzerine yürüyeceğini ancak bunun için kendisine yemin verilmesini gerektiğini bildirmişlerdi. Sultan ise Sûr'da bulunan esirlerin serbest bırakılması, kuşatıp ele geçirilmesinin sonrasında Akkâ'nın kendisine teslimini gibi mukabil şartlarla el-Adl en-Necib adlı elçisini, onun yanına gönderdi⁷². Diğer tarafta da kardeşi el-Melik el-Âdil, İngiltere Kralı ile görüşmelere devam etmekteydi. Mamafih gelişmeler çok geçmeden Kral'ın kulağına da gitmişti. Elçisi Stephen Turnham vazifesini yaptıktan sonra geri dönerken Saydâ Kontu Renauld ve Balian ile karşılaşmıştı⁷³.

Bu durum Konrad'ın, Kral Richard'ın zihnindeki olumsuz tasvirini daha da pekiştirmiş olmalıdır. Dolayısıyla Müslümanlarla yaptığı görüşmelerde daha somut adımlar atıp kesin bir netice alması gerekliliği anlamıştı. Olayları bize aktaran Haçlı kaynaklarında Konrad'ın, Sultan ile Saydâ ve Beyrût'un dışında Ürdün Nehri'nin kıyısına kadarki toprakların kendisine

⁷⁰ *Itinerarium Peregrinorum et Gesta Regis Ricardi*, s.222; Roger de Hoveden, II, 217.

⁷¹ *Itinerarium Peregrinorum et Gesta Regis Ricardi*, s.225-230; Ambroise, s.224-226; Roger de Hoveden, II, 217-218.

⁷² İbn Şeddâd, s.285-286.

⁷³ *Itinerarium Peregrinorum et Gesta Regis Ricardi*, s.304.

verilmesi şartlarıyla anlaştığını aktarmaktadır. Ancak el-Âdil buna karşı çıkararak ağabeyini ikna etmiş ve Sultan Salâhaddîn, Konrad ile anlaşma yapmaktan vazgeçmiştir⁷⁴.

Aslında verilen bu bilgiler İbn Şeddâd'ın ifadeleriyle örtüşmektedir. Buna göre 5 Kasım'da elçilik vazifesiyle Sultan'ın huzuruna gelen Sayda Kontu Renauld bir süre Müslüman karargahında kalmış ve bu süre içerisinde iyi bir şekilde ağırlanmıştı. Hatta yapılan görüşmelerin dışında el-Âdil ile at gezintisi yaparak birlikte Müslümanlar ve Haçlıların çarpışmalarını izlemişlerdir. Sonrasında emîrler ve ileri gelenlerle yapılan bir toplantıda kiminle anlaşma yapılması gerektiği tartışıldığında Konrad'ın hilelerinden emin olunamamıştı⁷⁵. Sultan ve danışma heyeti pek de haksız sayılmazdı. Zira Sûr hâkimi bir yandan kendilerine bu teklifle gelirken diğer taraftan Arslan Yürekli Richard ile de bağlantıyı tam manasıyla kopartmamıştı.

Muhtemelen bu husus çoktan beridir bir sır olmaktan çıkmıştı. Nitekim Konrad müttefiklerinden Saydâ Hâkimi'nin, Yusuf adlı adamını görüşmek üzere Sultan'ın yanına gönderdiğinde kendisine şu maddeleri içeren şartlar sunulmuştu: *İrkdaşlarıyla savaşıp bunu alenen açıklamasını, barışın akabinde Haçlı beldelerinden alacağı yerlerin kendisinde, Müslümanların alacakları yerlerin onlarda kalması, ittifakla alınacak şehirlerin kendisine bırakılacak ancak içerisindeki esirler ve mallar Sultan'a ait olacaktı. Eğer İngiltere Kralı ile anlaşıp krallık için yetkiyi devralırsa mesele Haçlılarla arasında kalacak; bu takdirde de Sultan'ın, İngiltere Kralı ile kararlaştırdığı şartlar geçerli kılınacaktı. İki taraf sahilde ellerinde olan yerleri tutmaya devam edecek ve bunun dışında kalan yerler ise paylaşılacaktı. Askalân meselesi ise tamamen anlaşma dışıydı*⁷⁶.

Öte yandan Konrad'ın gerçekten Sultan ile anlaşmak üzere Akkâ'yı zapt etmek istemesi de bir olasılıktır. Elimizde İngiltere Kralı ve Guy de Lusignan taraftarlıklarını açık şekilde vurgulayan kaynakların dışında bir veri bulunamamasından mütevellit tek bir görüşe mahkûmiyet söz konusu ise de bunların aktardıkları olayların gelişiminden ve konuşulanlardan bağımsız değildir. Şubat 1192'de İngiltere Kralı'nın yokluğunda Akkâ'da gerçekleşen olaylar gayet ilginç ve İbn Şeddâd'ın anlatımını doğrular niteliktedir. Buna göre şehirdeki Konrad taraftarı Cenovalılar, Fransızların komutanı Burgundiya Kontu ile iş birliği halinde harekete geçtiklerinde Richard-Guy yanlısı Pisalıların sert direnişiyle karşılaşmışlardı. Cenovalıların haber gönderdiği Konrad da derhal gemilerle harekete geçmişti. Fakat üç gün süren çatışmaların nihayetinde saldırganlar püskürtülmüştü. Ayın 20'sinde geri dönen Kral Richard burada kontrolü sağlamıştı⁷⁷.

Yengi kral tarafında kalsa da meydana gelen gelişmeler onun için bir uyarı niteliğindeydi. Zira her ne kadar sevmese de Konrad bölgedeki Haçlı liderlerinin tam desteğine sahipti. Kudüs Krallığı'nı felakete götüren kişi olarak görülen Guy'a karşı ise bunun tam aksine bir bakış açısı mevcuttu. Sultan Salâhaddîn'e karşı işlerin pek de iyi gitmediği, ülkesinden geri dönmesini isteyen mektupların sıklaştığı bir sırada Konrad'ın da karşısında yer almayı sürdürmesi meselelerin daha da kötüye gitmesinden başka bir şey getirmezdi. Dolayısıyla da ilk olarak onu, Casal İmbert'te (ez-Zîb) yüzyüze bir görüşme yapmaya ikna etmişti (Şubat-Mart 1192)⁷⁸.

⁷⁴ *Itinerarium Peregrinorum et Gesta Regis Ricardi*, s.303-304.

⁷⁵ İbn Şeddâd, s.297-298,301-303.

⁷⁶ İbn Şeddâd, s.308.

⁷⁷ *Itinerarium Peregrinorum et Gesta Regis Ricardi*, s.291-292; Ambroise, s.314-316.

⁷⁸ *Itinerarium Peregrinorum et Gesta Regis Ricardi*, s.293-293; Ambroise, s.316-317.

Müzakere sonuçsuz kalsa da Kral bir adım atarak anlaşmak istediğini göstermişti. Ortadoğu'daki Haçlı liderleriyle yaptığı bir görüşmenin sonrasında bütün temayülün Sûr hâkiminden yana olduğunu gördüğünde artık çok fazla uzatmadan ona haber gönderip krallık tacını giymek üzere yanına gelmesi için yeğeni Henri de Champagne'nın de yer aldığı bir heyetle haber göndermişti⁷⁹. Guy de Lusignan'ı ise dönüşünün ardından çok fazla elde tutamayacağını bildiği Kıbrıs Adası'nı satıp buranın hâkimi kabul etmekle tatmin etmişti. Gelen haberin şaşkınlık ve mutluluğunu bir arada yaşayan Konrad gönderdiği elçiyle olanlardan Sultan Salâhaddîn'i de haberdar etmiş; o da el-Adl en-Necib adlı elçisini anlaşma yapmak üzere muhatabının yanına göndermişti⁸⁰.

Mamafih Konrad adına sonraki süreç *işler kemale erince zevale döner* deyimindeki gibi olacaktı. Nitekim haberi aldıktan sonra maiyetiyle yolculuk için hazırlık yapmaya başlamıştı. Bu sırada bir akşam eşiyle yemek yemeyi beklerken onun gecikmesi üzerine beraberindeki iki şövalye ile Beuvais Piskoposunun evine gitmişti. Piskopos yemeğini yemiş olmasına karşın onun için bir şeyler hazırlatacağını söyleyerek Konrad'ı içeriye davet etmişti. Marki muhatabının teklifini geri çevirip yeniden evine doğru yola koyulmuştu. Ancak yolun yarısına geldiğinde dar bir caddede üzerine kendisine saldıran iki Haşhâşî fedaisinin bıçaklı saldırısına uğrayarak hayatını kaybetmişti (28 Nisan 1192). Cenazesi ertesi gün Hospitalier şövalyelerinin şehirdeki karargahının bulunduğu yerde defnedilirken zihinler bugün dahi geçerliliğini koruyan ve halen tam bir cevabın bulunamadığı bir soru ile meşguldü:

Konrad de Montferrat'ı kim öldürdü?

Söz konusu sorunun yanıtıyla alakalı olayların görgü şahidi durumundaki Haçlı kroniklerinde ve Müslüman kaynaklarında gayet ilginç bilgiler yer almaktadır. Öncelikle karşı tarafın gözüyle bu gelişmenin nasıl değerlendirildiğini görmek adına Sultan Salâhaddîn'in yakın maiyetinin ifadelerine bakmak gerekir. İbn Şeddâd öldürülmesinden üç gün sonra yani 1 Mayıs 1192 günü Sultan'ın onun yanında bulunan elçisi el-Adl'den bir mektup geldiğini yazar. Buna göre Sur hâkimi, Piskoposla yemek yediğini ve dönüşte iki Haşhâşî fedaisi tarafından bıçaklanarak öldürüldüğünü Sultan'a bildirilmiştir. Katillere bunu neden yaptıkları ve kendilerini kimin azmettirdikleri sorulduğunda da İngiltere Kralı Arslan Yürekli Richard'ın adını vermişlerdir⁸¹. Sultan Salâhaddîn'e yakın tarihçilerden bir diğeri İmâdeddîn el-Kâtib el-İsfahanî de aynı bilgileri aktarmaktadır⁸².

Yine dönem tarihçilerinden olmasına karşın zaman zaman Sultana karşı olumsuz yargılarıyla dikkati çeken İbn el-Esîr ise ilk iki müelliften ayrı bir şekilde gayet ilginç ifadeler kullanmaktadır: *Sultan, Haşhâşîlerin Suriye'deki lideri Sinan ile haberleşip İngiltere kralım öldürecek birini gönderecek olursa kendisine iyilik yapacağını vaat etmişti. Markis'i öldürürse de 10.000 dinar vereceğini söyledi, İngiltere Kralını öldürmek mümkün olmadı. Zira Sinan, Kral'ın öldürülmesinin kendi lehlerine olmayacağını düşündü. Çünkü Salâhaddîn'in Haçlıların işini bitirirse kendileriyle uğraşmasından korkuyordu. Ancak paraya çok düşküncü. Hemen Markis'i öldürmeyi düşündü ve rahip kılığında iki kişi gönderdi*⁸³.

Haçlı kaynakları arasında efendisi dolayısıyla Konrad'a daha yakın olduğunu bilinen Ernoul; Sûr hakiminin eşi hamamda iken çok acıktığını ve onunla yemek yemeği bekleyemeden

⁷⁹ Ambroise, s.330-331.

⁸⁰ İbn Şeddâd, s.309-310.

⁸¹ İbn Şeddâd, s.310.

⁸² *el-Feth el-Kussi fi'l-feth el-Kudsî*, s.330-331.

⁸³ *el-Kâmil fi't-târik*, XII, 78-79.

beraberindeki iki şövalye ile Beauvais Piskoposu'nun evine gittiğini yazar. Ancak Piskopos yemek yemişti. Yine de onu içeriye davet edip bir şeyler hazırlatmayı teklif etti ise de Konrad geri dönmeyi tercih etmişti. Ancak yolda dar bir caddeye geldiğinde iki adam önünü kesmiş ve içlerinden birinin ona uzattığı mektubu almak için elini uzattığında bunlar kendisini hançerleyerek öldürmüşlerdi. Anlatımının devamında Ernoul bazılarının suikastta İngiltere Kralı'nın parmağı olduğunu hatta *Haşhâşî reisine, Fransa Kralı Philippe'i öldürtmek için adam yollattığı söylemektedir* diye bir iddiayı dile getirir⁸⁴. Ayrıca Ernoul olayın nedeni olarak maktulün, paraya ihtiyaç duyması sebebiyle o sıralarda Sûr'a gelen bir Haşhâşî gemisinin mallarına el koyması ve karşı tarafın (bizzat Reşideddîn Sinan'ın) bütün ısrarlarına hatta ölüm tehditlerine rağmen el koyduğu malları geri vermemesini gösterir⁸⁵.

Arslan Yürekli Richard taraftarı bir tutum sergileyen kaynaklarımız da Konrad'ın Kudüs Kralı seçildiğine dair haberi aldıktan sonra maiyetiyle birlikte hazırlanmaya başladıklarını; adamlarının onun saygınlığı ve gücünü yansıtsın diye daha güzel görünen zırh ve elbiseler almak üzere borçlandıklarını yazmışlardır. Bunların dışında sanki Türklerle savaşa gidecekmiş gibi silahlarının pasını gidermek, kılıçlarını keskinleştirmek, zırhlarını parlatmakla, düzmece savaşlar ve sahte çatışmalarla meşgul olduklarını söylerler. Ancak bütün bu cümlelerinin sonunu biraz da istihza ile ilahi yardımdan mahrum kalmasalar gerçekten büyük yiğitler olduklarını şeklindeki bir cümleyle bitirmişlerdir. Sonraki anlatımları ise Ernoul ile birleşmektedir⁸⁶. Radulfi Diceto ise hiçbir tafsilat vermeden yalnızca Konrad'ın öldürüldüğünü yazmıştır⁸⁷.

Modern dönem araştırmacılarının konuyla ilgili yorumlarında da yine benzer bir çeşitlilik söz konusudur. Runciman; Ernoul'daki hikâyeyi doğru bulur. Salâhaddîn'in bu suça iştirakinin inanılacak bir şey olmadığını; Kral Richard'ın da her ne kadar hoşlanmasa da böyle bir silaha hiçbir zaman davranmadığı ancak düşmanlarının buna inanmadığını ifade eder⁸⁸. Oldenburg; Haşhâşîlerin Salâhaddîn'e bir din düşmanının kanını borçlu olduklarını zaten daha önce de benzer şekilde onun, Renauld de Chatillion'u öldürdüğünü ifadeyle olayın sorumlusunun Sultan olduğu fikrini beyan etmektedir. Ayrıca Suriye'deki Franklar arasında Konrad gibi bir adamdan her zaman korkulduğunu ve Richard'ın bu işi yapacak olsa Haşhâşîleri değil kendi şövalyelerini kullanacağı görüşündedir⁸⁹. Ramazan Şeşen; büyük ihtimalle Kral Richard ve Henri'nin bu suikastta parmağı olduğunu ifadeyle Sultan'ın, Konrad'ın ölüm haberini iyi karşılamadığını söyler⁹⁰. Barber; bu konuda bir isim vermekten kaçınarak aslında her iki görüşünde ihtimal dahilinde olmadığını belirtir. Diğer taraftan Müslümanların, Konrad'ın savaşçı niteliklerinden korktukları için kral seçilmesinin Doğu'daki Frenkler için iyi bir haber olduğunu da aktarmaktadır⁹¹. İlgen de Salâhaddîn ya da Richard'dan birinin bu cinayeti işlemesinin mümkün olmadığını ifade ile Willermus Tyrensis'in zeylinde aktarılanların doğruluğu üzerinde durmaktadır⁹². Işın Demirkent ise öncelikle; Konrad'ın neden ve kimin emriyle öldürüldüğü hiç anlaşılamadığını yazar. Akabinde de cinayeti Richard'ın ayarladığı ve daha birçok değişik nedenlerin ileri sürüldüğünü ama bunun failinin değil sebebinin meçhul bir

⁸⁴ Ernoul Kroniği, *Haçlı Seferleri Tarihi, Selahaddin Eyyubi ve Kudüs'ün Fethi*, s.218-219.

⁸⁵ Ernoul Kroniği, *Haçlı Seferleri Tarihi, Selahaddin Eyyubi ve Kudüs'ün Fethi*, s.219-220: Edbury, (The Old French Continuation of William of Tyre'dan tercüme) s.113-114.

⁸⁶ *Itinerarium Peregrinorum et Gesta Regis Ricardi*, s.302-308; Ambroise, s.329-339. Roger de Hoveden (II, 267) Konrad'ın ölümü çok daha kısa olarak aktarır.

⁸⁷ *Opera Historica (Ymagines Historiarum)* II,104.

⁸⁸ *Haçlı Seferleri Tarihi*, III, 56-58.

⁸⁹ *The Crusades*, s.460.

⁹⁰ *Salâhaddîn Eyyûbi ve Devri*, s.196-197.

⁹¹ *Haçlı Devletleri Tarihi*, s.492-493, 188n.

⁹² *Markgraf Konrad von Montferrat*, s.122-124

cinayet olarak kaldığını; Sûr hakiminin ölümünden en çok faydalanan kişinin ise Henri de Champagne olduğunu söyler⁹³. Patrick A. Williams da konuyla ilgili yazdığı makalesinde aynı şekilde Henri'ye işaret etmesinin yanında onun 1194'te Haşhâşîlerin elindeki Kehf Kalesine yaptığı ziyareti de buna bağlamaktadır⁹⁴. Jean Richard ise hiçbir yorum yapmadan yalnızca olayı aktarmayı tercih etmiştir⁹⁵.

Bize göre söylenmesi gereken ilk şey Sultan'ın bu hususta hiçbir dahlinin olmadığıdır. Onun başlangıçtan beri takip ettiği politika temelde Haçlılar arasındaki ayrılıkların, iktidar çatışmalarının körüklenmesi ve bunların birbirine düşürülmesi üzerine kurulmuştur. Konrad-Guy çekişmesinden istifadeyle Haçlılar arasında başlattığı saflaşmanın kralların Akkâ Kuşatmasına katılmasının akabinde ne kadar büyüdüğü aşıkardır. Fransa Kralı'nın Ortadoğu'dan ayrılmasının sonrasında Sûr hakiminin kendisini diğerlerinden nasıl soyutladığı ve Sultan ile temasları da dikkat edilmesi gereken önemli kanıtlardır. Hal böyle iken politik anlamda eldeki bu önemli kozun böyle kolay bir şekilde zayi edilmesi de pek mantıklı bir tutum değildir.

Haşhâşî reisinin ticaret gemisindeki mallara en konulmasına dair hikâyede de tutarlı yönlerine karşın bazı müphem taraflar bulunmaktadır. Nitekim söz konusu gasp doğru olsa dahi Haşhâşîlerin hele de Haçlıların kral seçtiği bir şahsı bu kadar kolay ve intikam alınmak korkusundan uzak şekilde öldürmeleri pek de kabul edilebilir durmamaktadır. Üstelik Masyaf Kuşatması'nın ardından Sultan ile aynı saflarda yer almaya başladığı ve III. Haçlı Seferi'ni bitiren anlaşmayla da bu hususun yazıya döküldüğü unutulmamalıdır. Öyle ise Haşhâşîlerin, Salâhaddîn'in o sırada uygulamada olan siyasetine tamamıyla ters böyle bir hareketi gönül rahatlığı ile yapip yapamayacakları da sorgulanmalıdır.

Diğer yandan Kral Richard'ın, Konrad'ı öldürmek adına Sultan'dan çok daha fazla sebebi olduğu aşıkardır. Onun, Haçlılar arasındaki durumunu sarsan, emirlerine uymayan, kendisine karşı Müslümanlarla ittifak peşinde koşan üstelik biraz da durumun zorlamasıyla krallığını kabullendirdiği birinden kurtulmak en çok onun işine gelmiş olmalıdır. Konrad'ın ölümünden iki gün sonra iddet süresi bile dolmadan eşi Isabella'yı alelacele yeğeni Henri ile evlendirmesi de dikkat çekicidir.

Belki de gasp olası ile alakalı Haşhâşî liderinin kendisine bulunması muhtemel bir şikayetinde böylesine bir çözüm için kapıyı açık bırakmıştır. Zira İngiltere'den gelen kötü haberlerin ardından bir an önce Sultan ile barış yapmaya çabaladığı bir sırada geride kendisine muhalif birini bırakmamak ve o zamana kadar elde ettiği kazanımları yine böyle birine terk etmemek istememiş olması da muhtemeldir. İngiltere Kralının sonrasında Konrad'ın ölümünden en fazla çıkar sağlayacak ikinci kişi de yeğeni Henri'dir ki zaten bunun ödülünü de olayın iki gün sonrasında Isabella ile evlenip kral unvanına sahip olarak almıştır. Bütün bunları dikkate aldığımızda bize göre suikastın arka planında İngiltere Kralı Arslan Yürekli Richard ile yeğeni müstakbel Kudüs Kralı Henri de Champagne'nin adları ön plana çıkmaktadır.

Sonuç olarak;

Konrad de Montferrat'ın yukarıdan itibaren aktarılmaya çalışılan faaliyetleri dikkate alındığında döneminin istisnai şahsiyetlerinden biri olduğu açık bir gerçekliktir. Onun İtalya'dan, Bizans İmparatorluğu'nun merkezi İstanbul'a orada da Filistin'e uzanan serüveninin

⁹³ *Haçlı Seferleri*, İstanbul 2004, s.160.

⁹⁴ "The Assassination of Konrad of Montferrat Another Suspect", *Traditio*, Vol.26 (1970), s.381-389.

⁹⁵ *The Crusades c.1071-c.1291*, s.230.

her bir safhasında olaylara etki edebilen bir şahsiyet olduğunu göstermiştir. Öyle ki şahsî vasıfları hususunda Müslümanların dahi takdirini kazanmış bir kişidir. Nitekim onunla alakalı İbn Şeddâd; *ileri görüşlü, dini konusunda mutaassıp, sert ve büyük bir adamdı*⁹⁶ derken İbn el-Esîr; *iyi bir idareci, şehri (Sûr) muhafaza etmek konusunda kabiliyetli bir şeytandı. Büyük bir cesarete sahipti*⁹⁷, ifadelerini kullanmıştır. Niketas Khoniates de onunla alakalı aktarımlarında pratik, insanları motive etmekte ve teşkilatçılık anlamındaki vasıflarını ön plana çıkarmaktadır⁹⁸.

İşte kaynakların anlatımında ortak şekilde yer bulan bütün bu vasıfları sayesinde Haçlı Seferleri tarihinin gelişimi üzerinde büyük etkide bulunmuştur. Şans eseri ulaştığı Sûr şehrini Sultan Salâhaddîn'e karşı korumakta gösterdiği direnç ve elde ettiği başarı Ortadoğu'daki Haçlı varlığının 100 sene kadar daha uzamasını sağlamıştır. Onun III. Haçlı Seferi sırasında takip etmiş olduğu siyaset çok yönlü ve aynı zamanda şartlara hızlı bir şekilde ayak uydurabilmekteki yeteneğinin bir göstergesidir. Bu hususta gençlik yıllarında katıldığı I. Friedrich'in İtalya Seferleri ve Bizans'taki ikameti esnasında elde ettiği tecrübelerin de etkisini ifade etmek yerinde olacaktır. Aslında Kral Richard ve Guy de Lusignan'a karşı gösterdiği reaksiyon ve giriştiği rekabetin ilk sinyallerini İtalya'daki yaşantısının son dönemlerinde Friedrich Barbarossa'ya karşı verdiği mücadelede yakalamak mümkündür. Orada da başlangıçta aldığı başarısız sonuçlara karşın ısrarla mücadeleyi sürdürmüş; kendisine Bizans İmparatoru Manuel Komnenos gibi yeni ve güçlü müttefikler bularak nihayetinde başarıya ulaşmayı bilmiştir.

Öte yandan Konrad'ın, III. Haçlı Seferi sırasında takip ettiği politikanın biraz da Sultan Salâhaddîn'in yönlendirmesiyle oluştuğunu unutmamak gerekir. Yine İtalyan şehir devletlerine verdiği ticarî imtiyazların⁹⁹ karşılığını siyasî-askerî destek olarak almıştır. Her şeye rağmen Sûr'u korumakta gösterdiği gayret ile bölgedeki Haçlı reislerinin takdirini kazanmış ve bunlar Guy ile Kral Richard'a karşı onun saflarında yer almışlardır. Söz konusu durum Konrad'ın kendisine her daim yeni müttefikler kazanmaktaki becerisini göstermektedir. Ancak bütün bu fiillerinin sonucunu *Kudüs Kralı* unvanıyla taçlandırmış iken iki Bâtınî fedaisinin nedeni bugün bile tartışılan bir saldırısı neticesinde hayatını kaybetmesi onun için olduğu kadar siyasî varlık anlamında bölgede tutunmasını sağladığı krallık için de büyük bir talihsizlik şeklinde kabul edilebilir.

⁹⁶ *en-Nevadır es-Sultaniye ve'l-mehasin el-Yusufiyye*, s.156. Benzer bir ifadeyi İmâdeddîn el-Kâtib el-İsfahânî'de (s.64) de görmek mümkündür.

⁹⁷ *el-Kâmil fi't-târih*, XI, 544.

⁹⁸ *Niketas Khoniates'in Historia'sı (1180-1195), Komnenos Hanedanı'nın Sonu ve II. Isaakios Angelos Devri*, s.181-182.

⁹⁹ Bkz. Jacoby, s.196-227; Mack, s.20-27, 146, 150-151, 155, 164-165.

KAYNAKÇA

KAYNAKLAR

- Brevis Regni Ierosolymitani Historia, 1099-1188*, MGH, XVIII, Hannover 1863.
- Caffaro di Caschifellone, *Caffaro Genoa and the Twelfth-Century Crusades*, ing. trc. and not. Martin Hall-Jonathan Phillips, Londra 2013.
- Codex Chronologico Diplomaticus Episcopatus Ratisbonensis*, I, Ratisbonae 1816.
- Ernoul, *Ernoul Kroniği Haçlı Seferleri Tarihi, Selahaddin Eyyubi ve Kudüs'ün Fethi*, trk. trc., Ahmet Deniz Altunbaş, İstanbul 2019.
- Friderici I, Diplomata, Inde ab A. MCLXVIII Usque ad A. MCLXXX*, MGH, X/3, Hannover 1985.
- İbn el-Esîr, *el-Kâmil fi't-târih*, XI-XII, nşr. C.J. Tornberg, Beyrut 1979.
- İbn Şeddâd, *en-Nevadir es-Sultaniye ve'l-mehasin el-Yusufiyye, (Siretü Salâhaddîn)*, thk. Cemaleddin Şeyyal, Kahire 1994.
- Itinerarium Peregrinorum et Gesta Regis Ricardi*, ing. trc. Helen J. Nicholson, *Chronicle of the Third Crusade A Translation of the Itinerarium Peregrinorum et Gesta Regis Ricardi*, Aldershot 1997.
- İmâdeddîn el-Kâtib el-İsfahânî, *el-Feth el-kussî fi'l-feth el-kudsî*, nşr. M. Mahmud Subh, Kahire 1962.
- Letters from the East, Crusaders, Pilgrims and Settlers in the 12th-13th Centuries*, ing. trc., Malcolm Barber-Kate Bate, Burlington 2010.
- Moriondus, J. B., *Monumenta Aquensia*, II, Taurini, 1790.
- Niketas Khoniates, *Historia*, trk. trc. Fikret İşıltan, *Historia, Ioannes ve Manuel Komnenos Devirleri*, Ankara 1995.
-, *Historia*, trk. trc., Işın Demirkent, *Niketas Khoniates'in Historia'sı (1180-1195), Komnenos Hanedanı'nın Sonu ve II. Isaakios Angelos Devri*, İstanbul 2006.
- Oberti Cancellarii Annales*, 1164-1173, M.G.H. XVIII, Hannover 1863.
- Odo of Deuil, *De Profectione Ludovici VII in Orientem*, ed. and. ing. trc., Virginia Gingeric Bery, *The Journey of the Louis to the East*, New York 1948.
- Otonis et Rahewini, *Gesta Friderici I, Imperatoris*, Hannover 1912.
- Radulfi de Diceto, *Opera Historica (Ymagines Historiarum)*, II, ed. William Stubbs, Londra 1876.
- Roger de Hoveden, *Annals of the Roger de Hoveden*, II, ing. trc., Henry T. Riley, New York 1853.
- Sicardi, Episcopi Cremonensis, *Chronica*, ed. O. Holder-Egger, in *Monvmenta Germaniae Historica*, XXXI, Hannover 1803.
- Willermus Tyrensis, *Historia rerum in partibus transmarinis gestarum*, ing. trc. A.C. Krey-E.A. Babcock, *A History of Deeds Done Beyond the Sea*, II, New York 1943.
- William of Newburgh, *Chronicles of Reigns of Stephen, Henry II and Richard I*, I, in *Historia Rerum Anglicarum*, ed. Richard Howlett, Londra 1184.

ARAŞTIRMA ESERLERİ

- Altan, Ebru, *II. Haçlı Seferi (1147-1148)*, Ankara 2003.
-, "Renauld de Chatillion: Antakya Prinkepsi (1153-1160), Maverayı Ürdün Senyörü (1177-1187)", *İstanbul Üniversitesi, Tarih Dergisi*, S.55 (2012/1), İstanbul 2013, s.1-30.
- Ambroise, *The Crusade of Richard Lion-Heart*, ing. trc., M.J. Hubert, notes: John L. La Monte, New York 1941.
- Angold, Michael, *The Byzantine Empire, 1025-1204, A Political History*, Londra 1997.
- Baldwin, M.W., *Raymond III of Tripolis and the Fall of Jerusalem 1140-1187*, Princeton 1936.
- Barber, Malcolm *Haçlı Devletleri Tarihi*, trk. trc. Doğan Mert Demir, İstanbul 2021.
- Brand, Charles M., *Byzantium Confront the West, 1180-1204*, Cambridge 1968.
- Duggan, T.M.P., "From mid-October to the and of March Voyaging in the Medieval Mediterranean", *Cedrus* III, 2015, s.277-310.
- Edbury, Peter W., *The Conquest of Jerusalem and the Third Crusade, Source in Translation*, Hampshire 1998.
- Freed, John B., *Frederick Barbarossa, the Prince and the Myth*, New Haven 2016.
- Hamilton, Bernard, *The Leper King and his Heirs, Baldwin IV and the Crusader Kingdom of Jerusalem*, Cambridge 2000.
- İlgen, Theodor, *Markgraf Konrad von Montferrat*, Marburg 1880.

- Jacoby, David “Konrad, Marquis of Montferrat and the Kingdom of Jerusalem 1187-1192”, *Trade, Commodities and Shipping in the Medieval Mediterranean*, Hampshire 1997, (IV), s.187-238.
- Lendering, Jona, *Büyük İskender*, trk. trc. Burak Sengir, İstanbul 2009.
- Mack Merav, *The Merchant of Genoa, The Crusades, The Genoese and the Latin East, 1187-1220s*, Ph. Thesis, Cambridge 2003.
- Magdelino, Paul, *The Empire of Manuel I, Komnenos, 1143-1180*, Cambridge 1993.
- Mayer, H.E., “On the Beginnings of Communal Movement in the Holy Land; The Commune of Tyre”, *Traditio*, Vol.24, 1968, s. 443-457.
- Norwich, John Julius, *Bizans III, Gerileme ve Çöküş Dönemi*, İstanbul 2013.
- Ostrogorsky, Georg, *Bizans Devleti Tarihi*, trk. trc. Fikret Işıltan, Ankara 1995.
- Richard, Jean, *The Crusades, c.1071-c.1291*, ing. trc., Jean Birrel, Cambridge 1999.
- Runciman, Steven, *Haçlı Seferleri Tarihi*, II, III, trk. trc. Fikret Işıltan, Ankara 1992.
- Sasse-Tateo, Barbara, “Montferrat”, *Die Grossen Familien Italiens*, ed. Volker Reinhardt, Stuttgart 1992, s.372-377.
- Schein, Slvia, “Women in the Medieval Colonial Society”, *Gendering the Crusades*, ed. Susan B. Edgington-Sarah Lambert, New York 2002, s.140-153.
- Şeşen, Ramazan, *Salâhaddîn Eyyûbi ve Devri*, İstanbul 2000.
- Usta, Aydın, *Çıkarların Gölgesinde Haçlı Seferleri, Müslüman-Haçlı Siyasi İttifakları*, İstanbul 2016.
-, “Haçlı Seferlerinde Kadın”, *Ortaçağ'da Kadın*, ed. Altan Çetin, Ankara 2011, s.297-337.
- Williams, Patrick A., “The Assassination of Konrad of Montferrat Another Suspect”, *Traditio*, Vol.26 (1970), s.381-389.